

Masarykův lid

ROČNÍK XVIII • 2. ČÍSLO • ČERVEN 2012

ČTVRTLETNÍK NEZÁVISLÉHO DISKUSNÍHO KLUBU MILADY HORÁKOVÉ

ZŠ Na Planině, Praha 4 - Krč, tel. č.: 233 373 934

e-mail: kmh@joura.cz

www.miladahorakova.cz

Redakční rada: J. Adlt, E. Jourová

J. Titzlová, pod vedením Z. Dvořákové

Produkce a expedice: Nakladatelství Eva-Milan

Nevole, K Údolí 2, 143 00 Praha 12

e-mail: nakladeva@seznam.cz

REGISTROVÁNO MK ČR E 11026

STATĚ A POJEDNÁNÍ - AKTUALITY - ZE VZPOMÍNEK PAMĚTNÍKŮ - Z ARCHIVŮ - KNIHY, KTERÉ NÁS ZAJÍMAJÍ - JAZYKOVÝ SLOUPEK - VZPOMÍNÁME - ZE ŽIVOTA KLUBU MILADY HORÁKOVÉ - INFORMACE

STATĚ A POJEDNÁNÍ

Esejista a historik umění Josef Kroutvor ve své knížce „Praha – město ostrých hran“ (1992) kreslí obraz Prahy z období před 1. světovou válkou, kdy tu pospolu žili Češi, Němci a Židé. Tyto skutečnosti je dobré si připomínat pro pochopení následujících událostí, ke kterým došlo v průběhu 20. století.

PRAHA, MĚSTO POLEMICKÉ

Max Brod, přítel Franze Kafky, nazval Prahu, kde před první světovou válkou žili pospolu Češi, Němci a Židé, polemickým městem. Přítomnost tří národností, které se podílely na specifické atmosféře, má svou staletou tradici. Německy mluvili kupci, úředníci a také často Židé. Výraz „polemika“ vystihuje nejen motiv neustálé diskuse, ale připomíná i chvíle národnostních spojů a nepříjemných třenic. Od Národního musea pokračuje dolů Václavské náměstí, svérázný urbanistický útvar, napůl město a napůl bulvár. K dolní části přiléhají dvě důležité třídy – Národní třída a Příkopy. Národní třída bývala vždy českým korsem, zatímco Příkopy ovládali pražští Němci. Obě korsa měla své postavy a postavičky, diskusní skupiny a kroužky přátel. Jednou takovou připomínanou poněkud směšnou postavou byl mimochodem i otec budoucího velkého pražského německého básníka Rainera Maria Rilkeho. České korso končilo u Národního divadla, kterou Češi často nazývali s pýchou a úctou zlatou kapličkou. Pro německé korso byly typické spíše světácké kavárny, především první pražská secesní kavárna Corso. Na Příkopech býval i tzv. Německý dům, místo častých provokací a skandálů německých studentů.

Existence českého a německého korsa nám opět připomíná přítomnost dvou či tří národností neustále připravovaných vésti mezi sebou polemiku. Město rozděluje viditelné i neviditelné hranice a jsou zde i konkrétní neuralgická místa a napětí. Navíc moderní město dovede i nadsazovat, vyvolávat psychózy, nacionalistické nálady, paniky a fámy. Do vzájemného soupeření vstupují nové prvky a síly spoje-

Masarykův lid

né spíše s ekonomickými, politickými a ideologickými nároky než s láskou k jazyku a dobrými vlasteneckými úmysly. České národní obrození a na něj navazující první kroky české politiky prožívají vztah Čechů a Němců jako zápas o jazyk, vlastní školství a úřední zastoupení v rodné řeči. Tzv. punktace z konce osmdesátých let představují poslední pokus o smír a vyrovnání v sousedském duchu, které zmaří mladočeši (české radikální politické křídlo). Pak už přichází čas konfrontací, kdy se prosazení národnosti stává celkem zbytečně vyhocenou otázkou vlastní prestiže.

V devadesátých letech se už národnostní spor jasně přesunuje z oblasti jazyka do oblasti hospodářské; soupeření se stává naléhavější a projeví se v tisku, reklamě i pouličních střetech. Inzeráty a plakáty se obracejí k národnosti zákazníků, apelují na jejich národní cítění. Česká reklama brojí proti německé konkurenci a balí své zboží do národnostních sentencí, proklamací a hesel. 30. ledna 1897 došlo v Praze k vážným nepokojům, při nichž nechybělo ani plenění německých obchodů a domů. Dramatických událostí si povšimnul také Luděk Marold a zachytil je pro časopis **Světobzor**. Celostránková ilustrace jasně straní napadeným občanům a líčí policii jako zuřivou smečku. Nová doba je vlastně mnohem méně tolerantní, každá záminka je dobrá. Národnostní nepokoje zesilují a mění se v celospolečenské bouře a otřesy. Zhruba od devadesátých let se i v Praze šíří moderní nákaza šovinismu, nacionalismu, antisemitismu a podobných davových nenávistí.

Johanes Urzidil v autobiografické povídce **Novoroční mumraj** líčí typickou konfliktní scénu, které na přelomu století bývaly v Praze na denním pořádku. „*Před hotelem U zlaté husy se odehrávala hlučná výměna názorů mezi dvěma nachmelenými skupinami, z nichž jedna pozůstávala z německých buršáckých studentů, druhá z českých civilistů, a ty dvě skupiny se všelijakými nabroušenými výkřiky a jednoznačnými výzvami snažily navzájem přesvědčit o svém právu na existenci. Policista se zeleným kohoutem se pokoušel hádku skončit tím, že pořád znovu volal: „Pánové,*

rozejděte se,“ ale nikdo ho nebral na vědomí, přestože tu a tam připojoval slova „Ve jménu zákona“. Léta zápalná hesla jako „Všeobecné volební právo“ a „Krajský soud v Mladé Boleslavi“; přitom zčistajasna někdo pronesl řeč, která vyvrcholila prohlášením: „Královédvorský rukopis dokazuje, že česká kultura je starší než německá.“ Načež studenti křičí, že Královédvorský rukopis je podvod, avšak řečník důrazně hlásal: „Když Němci ještě spali na medvědí kůži a žrali žaludy, my Češi jsme už jedli vdolky s povidly.“ Z tohoto zjištění konečně vzešla dávno kýžená všeobecná rvačka, z níž se znovu a znovu ozývalo bezmocné a zapřísahavé volání policajtovo, jehož však nikdo nedbal.“ Tak

se tedy polemika národností – vyhocená až do hlučného skandálu – jeví bytostnému humanistovi Urzidilovi, česky cítícímu Němci.

Je třeba připomenout, že Němci a Židé tvořili ve srovnání s českým obyvatelstvem jen několika-procentní menšinu. Přesto je německý vliv na přelomu století v Praze citelný a může se Čechům jevit i jako nevhodné velikášství. Němci drží v ruce kapitál a neustále se reprezentují jako majetná třída. Praha má tedy něco přes 400 000 obyvatel z toho asi 30 000 je Němců, popřípadě Židů mluvících německy.

Židé mají možnost přiklonit se k Čechům nebo Němcům a obě tyto varianty jsou také v historii zaznamenány. V devadesátých letech kulminuje křivka zaznamenávající přírůstek židovského obyvatelstva v Čechách a na Moravě, což se pak promítne i od rostoucího počtu těch, kteří odcházejí z Prahy. Příkladem může být vzestup rodu Franze Kafky, jehož dědeček byl ještě venkovský řezník, ale otec se po krušných začátcích už usadil v Praze. Ke konci století se nadpoloviční většina Židů hlásila k češtině, nicméně ta nejslavnější díla pražské židovské literatury budou nakonec napsána německy. Zároveň mezi Židy probíhá proces sebeuvědomění, který usiluje o znovuoobrození tradic a vytvoření samostatné, moderně orientované kultury. Polemická struktura Prahy kolem roku 1900 se skládá z tezí a antitezí, život města má mnoho faset, hladkých třecích ploch i ostrých, zraňujících hran.

Pražští Němci a Židé zaujímají sice významné společenské postavení, ale co do počtu představují jen ostrůvek, ztracený v českém moři. Být v Praze Němcem či německy mluvícím Židem, to znamená pociťovat také jistou úzkost a nebezpečí a strachovat se o osud střední Evropy. Potřeba úniku z uzavřené společnosti je zřejmá a to je koneckonců i důvod, proč si německožidovská literatura tak libuje ve fantastice, dusné erotice či okultismu. Češi nenahlízejí tolik do svého nitra, jsou přesvědčeni o své síle a budoucnosti, netrpí komplexy a neurózou. Oproti nim žijí a tvoří německy píšící literáti v nepřírozeném, uměle udržovaném skleníkovém ovzduší, v jakémsi bezčasí vlastních představ promítaných do neurčité minulosti. Pražské romány a povídky Gustava Meyrinka či Paula Leppina vtahují své čtenáře do postranních, špatně osvětlených uliček, starých domů a podivných lokálů, jako by nová Praha, vítající moderní století, ani neexistovala. Všechny touhy, vášně a potřeby,

Masarykův lid

kteřé nemohou být ukojeny v běžném životě, přesouvají se do iracionálních sfér a proměňují se v pražské demony.

Obzvláště naléhavě prožíval úzkost a odcizení Franz Kafka, ačkoliv i on hledal způsob, jak se zařadit a splynout s českým prostředím. Navíc Kafka češtinu částečně ovládal, mohl se lépe orientovat, ale ani tato výhoda mu nepřinesla úlevu. Mnohem otevřenější k českému prostředí byl Franz Werfel, který se zajímal o českou historii a literaturu a překládal i české básníky. Werfel považoval Čechy za významný evropský národ, spojený se západní civilizací a usilující o stabilitu střední Evropy. Bez přítomnosti Čechů v Evropě byl by kontinent vystaven mnohem častějším konfliktům mezi Východem a Západem. Soužití Čechů s Němci přikládal Werfel spíše význam pozitivní, polemika se mu jevila jako katalysátor velkého tvořivého procesu. Proto se Werfel také rozhodl postavit se za věc Československa v předvečer druhé světové války a upozornit na krátkozrakou politiku západních mocností.

Ano, dějiny jsou neustálou projekcí do příštích událostí, jsou spíše neustálou výzvou k budoucnosti než poučením z minulosti. Jsme bohužel nepoučitelní, ale nemůžeme být hlší k hlasu dějin, vždyť jinak by už evropská civilizace a demokracie dávno zanikly. V roce 1899 se také Češi setkají poprvé s nebezpečným jevem moderního antisemitismu, který povede v další generaci až ke tragickým koncům. Před soud je postaven nevinný člověk, Leopold Hilsner, chudý Žid z malého městečka Polná, obviněný z rituální vraždy mladého křesťanského děvčete. Vykonstruované obvinění těží z určité uzavřenosti, tajemnosti, popřípadě nerosozumitelnosti židovských náboženských obřadů, při nichž se má údajně používat nevinná panenská krv. Důkazy samozřejmě chybí, ale hysterie se živí vlastní fantasií. Tisk rozvine proti Židům štvavou kampaň a nebyt vystoupení profesora Masaryka, došlo by možná k nenapravitelnému justičnímu omylu. Antisemitismus se v Čechách neujal, bude vytlačen ze slušné společnosti a bude vegetovat na jejích okrajích. Mnozí Židé za první republiky splynou s českým prostředím a přijmou republiku za opravdový domov. I to je nakonec důvod, proč čeští Židé tak váhali s odchodem, ačkoliv smrtící fašistický úder byl už na dosah. Čeští Židé uvázli v pasti, protože jim předválečná demokracie nabídla jistoty a vlast, na níž zoufale lpěli až do poslední chvíle. V roce 1902 navštívil Prahu Guillaume Apollinaire, tehdy ještě málo známý básník a nevyslyšený prorok moderní poesie. Stará Praha, historické město, Apollinaire okamžitě zaujme a nabídne mu námět k povídce **Pražský chodec**. Apollinaire se snaží zpočátku dohovorit se německy, až mu jeden z Čechů doporučí, aby raději mluvil francouzsky. Praha v té době právě okázale slaví sté výročí narození Victora Huga. Oslavě cizího básníka je věnována taková pozornost, že se z narozenin stává národní svátek, kulturní a hlavně politická manifestace. Praha se distancuje od Vídně i Mnichova a orientuje se raději na vzdálenou Paříž. Po návratu z velké procházky městem, při níž Apollinaire vystoupí na Pražský hrad, zastaví se v hostinci, kde hraje hudba. Když přítomní zjistí, že neznámý muž je Francouz, zahrají mu na počest marseillaisu. I to svědčí o zjiřtené atmosféře města, sympatiích a také antipatiích a vůbec o stavu veřejného mínění.

Během své pražské návštěvy se Apollinaire seznámí s podivným, starším, záhadným mužem v dlouhém plášti a širokém černém klobouku. Tímto mužem není nikdo jiný než legendární Věčný Žid, Ahasver, mýtická postava ztělesňující věčný neklid a putování. Kdo ví, zda se na jeho nenadálém zjevení nepodílí i doba, její problémy včetně hilsneriády, české varianty Dreyfusovy sféry. S židovskou problematikou je spojena i tolik diskutovaná asanace starého pražského ghetta, kde se podnikatelské zájmy mísí s tradicí a kulturními city. Jako by Apollinaireova básnická intuice vystihla, že židovské téma hýbe městem a ovlivňuje ráz polemiky. Věčný Žid se vynořuje v napjaté situaci, jen tehdy se vynořuje z nevědomí a vstupuje do ulic jako varovný posel. Nová orientace české kultury na Paříž je spojena se snahou co nejvíce se odlišit od německé kultury určující kulturní dění Střední Evropy. V roce 1902 neoslavuje Praha jen narozeniny Victora Huga, stejně velkoryse uvítá i sochaře Augusta Rodina. V roce 1907 vystavují v Praze francouzští impresionisté a o několik let později zde budou vystavovat pařížští kubisté – Picasso, Braque, Derain a další moderní malíři. Česká Praha přijme tak důsledně francouzský kubismus, že z něj udělá životní styl. Praha si vymyslela kubistický nábytek, rohaté skříně a židle, v Praze byly postaveny i kubistické domy, které nikde jinde nestojí. Dá se říci, že význam a hodnota českého kubismu jsou srovnatelné s jedinečným stylem pražské německé a židovské literatury v době před první světovou válkou. Konstruktivní úsilí moderní sensibility bylo Čechům rozhodně bližší, zatímco německy píšící literáti tušili spíše zánik forem a konec jedné epochy.

Praha kolem roku 1900 se otevřela živé polemice tří národností, jejíž plody postupně dozrávají a některé z nich dozrávají až po válce. Proti pražské německé literatuře a dílu Franze Kafky může také česká literatura postavit svůj monument, světový román Jaroslava Haška – **Osudy dobrého vojáka Švejka**. Dílo velkého humoristy rodu Rabelaisova je polemické přímo ve své podstatě. Román složený z anekdotických historek nejlépe představuje ducha střední Evropy, jeho neutuchající diskuse a polemiky. Spontánní živel české řeči a Haškova vyprávění obtéká ostrůvky německých vět a výrazů, tak jak tomu bylo i ve skutečnosti. Němčina s češtinou tvoří v románu zvláštní akord, často znějící i disharmonicky, nicméně obě řeči zde patří k sobě.

I když předválečná léta nebyla v mnohých ohledech asi idylou, představuje polemika přece jen určitý modus vivendi. Křížení jazyků, myšlenek a zájmů povzbuzuje k činu a staví Prahu na úroveň jiných evropských metropolí. Co přijde po roce 1918, se podobá spíše monologům, v lepším případě dialogu, ale stěží může připomínat polyfonii tří národností – Čechů, Němců a Židů. Nelze pochybovat o potřebě vzniku samostatného československého státu, nicméně Praha tak ztrácí charakter otevřeného města, křižovatky a přirozeného těžiště střední Evropy.

Další politický vývoj bude rozmotávat husté předivo tradičních vztahů, rozdělovat lidi a využívat jejich národnostní citění k manipulaci. Němci, usdlí v Čechách, zfanatizovaní fašistickou ideologií, se promění v pátou kolonu s jasným úmyslem rozbít československý stát. Přes

Masarykův lid

veškerou toleranci českých úřadů i mezinárodní diplomatické úsilí dojde nakonec k tomu nejhoršímu. O nějaké polemice se už nedá mluvit. Národy stanou proti sobě a jaký tragický osud postihne Židy, víme dobře. Po válce následuje masový odsun Němců, nazývaný Němci právem i neprávem vyhnáním. Evropa se zkrátka rozdělí na dva velké mocenské bloky – Východ a Západ a bývalá střední Evropa vypadne ze hry. Poslední zbytky polemické kultury, umění polemizovat a využívat protikladů a odlišnosti, vyhladí pak komunistický režim. Za polemikou učiní totalita tečku, vygumuje historická fakta a zkrátí lidem paměť.

Zabývat se dnes polemickým duchem Prahy na přelomu století a střední Evropy vůbec, musí v nás nutně vyvolat pocit melancholie. Poměry se změnily natolik, že není s kým

polemizovat, snad jen se slovenskými nacionalisty, ale to není polemika. Němci jsou vyhnáni, Židé vyvražděni, zkrátka chybí partneři. Praha je dnes českým městem, hlavním městem československého státu, jehož existence je opět ohrožena národnostní nesnášenlivostí. Ani tentokrát jsme se z dějin nepoučili, ale výzva k polemice trvá. Polemika je cestou do integrované Evropy, snad lepší, ohleduplnější a rozumnější. Do Prahy dnes opět vstupuje svět, srdce Evropy se zotavuje z těžkých otřesů. Polemické město, město polemických diskusí chce být opět evropskou metropolí, křižovatkou obchodu i kultury a místem šťastné inspirace.

Josef Kroutvor

U příležitosti letošního 100. výročí založení Junáka – českého skautingu otiskujeme text místostarosty této organizace dr. Jiřího Navrátila, jehož životní osudy jsou s ní pevně spjaty a který po léta je rovněž činný ve výboru Klubu Milady Horákové.

100 LET ČESKÉHO SKAUTINGU

Počátkem dvacátého století působili na pražské Karlově univerzitě čtyři významní profesori – filozofie, pedagogiky a psychologie, kteří usilovali o moderní zaměření školství a celé výchovy: Fr. Čada, Fr. Drtina, Fr. Krejčí a T. G. Masaryk. Všichni čtyři již v roce 1910 znali dva roky starou knihu Roberta Baden-Powella *Scouting for Boys*, i její ohlas mezi anglickými kluky i vychovateli. Všichni čtyři pak také slíbili pomoc a podporu A. B. Svojsíkovi, když u nás zakládal skautské hnutí, které mělo chlapce a děvčata zaměřit tak, aby se snažili „pokládat sebe za součást celku lidstva, celku svého národa, jemuž je nutno sloužit...“

První tři profesori mu také pomohli napsat knihu *Základové junáctví* (prof. T. G. Masaryk příspěvek slíbil, ale pro nedostatek času nedodal). A. B. Svojsík si sice Skauting pro chlapce přeložil, ale nikdy nevydal. Chtěl totiž nové hnutí zavést jako oživení a modernizaci pro sokolský dorost a byl si vědom, že hned první zásada (– plnit povinnosti k Bohu a panovníkovi v tehdejší poviktoriánské Anglii zcela samozřejmá) by v protihabsburském a ateistickém Sokole

nebyla možná. Nadto nové české hnutí obohatil o prvky amerického skautingu, jehož zakladatel přírodovědec Ernest Thompson Seton čerpal z indiánských tradic a obyčejů a zdůrazňoval život v přírodě – v tom se ostatně od něho Baden-Powell neliší. Svojsík však v Sokole s „cizáckými“ nápady stejně neprorazil a nakonec musel založit samostatný spolek, v duchu tehdejšího zdůrazněného vlastenectví nazvaný: Junák – český skaut.

Angličané za okamžik založení skautingu pokládají zatroubení na roh antilopy kudu, jímž v roce 1907 na ostrově Brownsee Bí-Pí zahájil první tábor. A. B. Svojsík začal se svými žáky z žižkovské reálky podnikat výcházky již na podzim 1911. Již tehdy podnikali daleké výpravy – dokonce třeba až do Prokopského údolí, vařili na ohni, stavěli stany. Avšak za ten pravý začátek platí obdivuhodný podnik, kdy se první skautská družina vypravila pěšky do Orlovských lesů, táborové potřeby si přitom vezli s sebou na dvoukolové káře, aby nedaleko hradu Lipnice postavili svůj tábor – první skautský tábor v Českých zemích. Na té káře tak přivezli nevídaný dar českým klukům i děvčatům: táboření.

O několik let později, již 23. prosince 1919 TGM jako prezident Československé republiky přijal na Pražském hradě zástupce právě založeného Svazu junáků skautů RČS a převzal nad ním záštitu. (Po vzoru britské organizace dokonce měl mít právo jmenovat jeho Hlavní stan.) Jako demokrat takové oprávnění odmítl a doporučil, aby vrcholný orgán volil Valný sjezd – a tak je tomu dodnes.) Nato 9. května 1920 přijal ve Španělském sále 3 500 skautů a v přítomnosti ministra školství a národní osvěty Gustava Habrmanna, kancléře dr. Přemysla Šámala, náčelníka

Masarykův lid

Sokola dr. Jindřicha Vaníčka a dalších osobností jim věnoval svazovou vlajku. Jménem skautů ho tehdy pozdravil šestnáctiletý Rostislav Kocourek – později známý a statečný novinář, za německé okupace zavražděný nacisty. Svou přízeň a záštitu prezident Osvoboditel skautům projevoval po celou dobu trvání svého úřadu a zúčastnil se například i slavných Táborů slovanských skautů v roce 1927.

A jak jinak – oba totalitní režimy, které zrodilo barbarské dvacáté století, se okamžitě vrhly na hnutí, které založili britský důstojník R. Baden-Powel a americký přírodopisec E. T. Seton, a mělo tedy kořeny v půdě anglické a americké demokracie. Skautská myšlenka světového bratrství a svobodného poctivého života byla a je solí v očích každého diktátora.

Na počátku 21. století má skautská myšlenka snad ještě větší význam než před sto lety. Filosof Jan Patočka tvrdil, že pravá lidská společnost je společností výchovy, jejíž význam v nadcházejícím století nepochybně poroste. Neporoste-li, hrozí nebezpečí, že brzy nebude koho vychovávat. Lákavá nabídka: Pojďte s námi, budeme vás vychovávat! samozřejmě mladé lidi nenaláká. Chlapci i děvčata především mají sklon vytvářet tlupu, mužstvo, partu – aby se cítili silnější. A takovou tlupou může být skautská družina, jde jen o to nastolit v ní správné poměry a hodnoty. Například zajistit, aby hlavní slovo neměl ten nejsilnější nebo nejhrubší. Pak už mladí lidé začnou vychovávat sami sebe jaksi samospádem.

Především tedy jde o to naučit je spolupracovat a vytvářet přátelské vztahy: nejprve ve zmíněném mikrokolektivu, v oddíle, v zemi a nakonec v mezinárodním hnutí. A je často pozoruhodné, s jakou ochotou mladí lidé mezi sebe přijímají své postižené kamarády. Dávat pocit společenství je důležitější než kdy předtím, právě v době roztržité společnosti a také roztržitých rodin – či přinejmenším v době rozvolnění pevných rodinných svazků. Skautští vůdci znají mnoho případů, kdy pro chlapce právě oni mohou být prvními mužskými vzory, s nimiž se v životě setkají, a kdy děvčeti oddíl skutečně nahrazuje rodinu. Je tedy třeba umožnit oběťavým ženám a mužům, aby se stali dobrými vůdkyněmi a vůdci, a vedení oddílů jim co nejvíce umožnit a usnadnit. Tato služba společnosti má smysl a jim na oplátku umožňuje osobní růst.

Jinou přirozenou touhou je něco zažít. Už sama skutečnost, že se například jednou za rok podaří mladého člověka na tři týdny nebo dokonce na měsíc odtrhnout od jeho rodné obrazovky, představuje kladný zásah do jeho vývoje. Zažije bezprostředně třeba večer a ráno v lese, či pohled do dálky. Ocítne se v opravdovém prostředí. Najednou nemá v ruce myš a nějaký virtuální nástroj, ale opravdovskou sekeru. Zažije, že je mu v noci zima – možná poprvé

v životě. Dostane opravdovskou příležitost osvědčit se. Například dokázat snášet hlad a mít žízeň. Mít právo promluvit i dokázat mlčet. A ovšem poznávat nejen svá práva, ale také povinnosti. Což vše je samozřejmě v tvrdém rozporu s dnešní obecně platnou směrnicí: „Nevaž se – odvaž se!“ a „Když musíš – tak musíš!“

Tábor, putování, klubovna by nadto měly být prostředím, kde platí jiné hodnoty než třeba dražší oblečení, efektivnější účes či nalíčení nebo lepší auto. (Proto skauti nosí i stejné košile – kdysi nadšeně, dnes žel někteří trochu stydlivě). A vyvolat alespoň podezření, že lze a že každý má lidské právo a lidskou povinnost žít jako slušný člověk. Že rozhodující hranice nevede mezi tím, co je zákonné a co už je protizákonné, co je trestné a zač ještě „klepeta“ nehrozí, ale v tom, co se sluší a nesluší. Co se dělá a co se nedělá.

Skautský oddíl ve skutečnosti potřebuje dost málo. (– i s tím málem je ovšem zpravidla potíží). Především potřebuje střechu nad hlavou – nikoli nějaký naleštěný palác mládeže, ale obyčejnou noru, která by ovšem byla jen jeho. A to už v době developerů není jednoduché. V létě potřebuje také onu pověstnou louku v lese – ani to není samozřejmost, když hrozí, že příroda bude pečlivě rozparcelována, ohrazena, přístup do ní bude mít jen pár vyvolených a ostatní budou moci do ní vstoupit pouze pohledem. Proto se Junák snažil a snaží zajistit si síť vlastních základů, jednoduchých, takových, aby k nim děvčata a chlapci mohli nabyt určitý vztah.

Jan Pavel II. pokládal skauting za hnutí, které je s to pomoci miliónům mladých žen a mužů stvořit civilizaci života na rozdíl od civilizace majetku. Skautské oddíly svým jednoduchým a skromným životem uprostřed přírody o to usilují.

Za třetí je potřeba odstraňovat nové a nové nesmyslné byrokratické překážky a úřední alibi, tj. je třeba rozumné úřednictvo a předpisy, jejichž jediným cílem nebude táboření a život pod širým nebem znemožnit protože: „...civilizovaná společnost přece „děti“ musí chránit a chovat jako v bavlnce“.

A konečně skauti se potřebují setkávat: v rámci své země, světadílu i celého světa. Tady našťastí většinou už nevadí překážky byrokratické, zde je v mnoha zemích na překážku chudoba. Ale to už je jiná věc.

Jak napsal Baden-Powel v dopise na rozloučenou se všemi skauty světa: „...Štěstí nepřichází spolu s bohatstvím, ani není závislé pouze na úspěchu v zaměstnání a nedosáhnete je pouze požitkářstvím... Ale pravou cestou, jak získat štěstí, je dávat je jiným lidem. Pokuste se opustit tento svět trochu lepší, než jaký jste jej našli...“

Jiří Navrátil

Mnoho lidí by raději umřelo, než myslilo.

Ve skutečnosti se to vlastně též děje.

B. Tussell

Masarykův lid

Přinášíme stat' historika a spisovatele PhDr. Karla Richtera, CSc., předsedy Klubu autorů literatury faktu, v níž reaguje na některé současné publicisty, kteří svými texty záměrně dehonestují osobnost a dílo prezidenta Edvarda Beneše.

ZASLOUŽÍ SI NEHYNOUTÍ ÚCTU A VDĚK

Osmadvacátého května si vlastenecky smýšlející Češi připomněli 128. výročí narození Edvarda Beneše, jednoho z čelných tvůrců československé státní samostatnosti, oddaného žáka a spolubojovníka T. G. Masaryka, který o něm prohlásil: Bez Beneše by nevznikla republika. Jako dlouholetý ministr zahraničí nově zrozeného demokratického státu se promyšleně snažil zajišťovat spojeneckými smlouvami jeho vnější bezpečnost. Hrál významnou roli v celosvětové Společnosti národů iniciativním prosazováním a obhajobou mezinárodní spolupráce demokratických zemí proti narůstající rozpínavosti fašistických mocností. Po abdikaci prezidenta Osvoboditele Masaryka převzal na základě volby funkci hlavy státu ohrožovaného čím dál nebezpečněji agresivitou hitlerovského Německa. Dodatečně se mu, zejména za minulého režimu, vytýkalo, že kapituloval před diktátem mnichovské konference čtyř velmocí, místo aby přijal nabízenou pomoc Sovětského svazu a dal k boji odhodlané armádě rozkaz k obraně republiky po boku Rudé armády.

Teprve dnes, ve světle nově zjištěných fakt, je prokázána nespravedlnost tohoto obvinění. V případě odmítnutí usnesení mnichovské konference by Československo stálo nejenom proti Německu a Itálii, ale i proti Francii a Anglii, jejichž představitelé ujistili Hitlera, že když Československo odmítne souhlasit, bude k tomu v zájmu zachrany evropského míru donuceno. Beneš navzdory tomu 30. září, kdy se od něho v dopoledních hodinách ultimativně požadovalo zásadní stanovisko, od časných ranních hodin naléhavě žádal sovětského vyslance Alexandrovského o dotázání Moskvy, zda může při odmítnutí usnesení mnichovské konference počítat se slíbenou sovětskou pomocí.

Alexandrovskij (později na základě falešných obvinění popravený), si poznamenal ve svém deníku, uveřejněném po pádu SSSR, že úmyslně s depeší do Moskvy otálel, neboť věděl, že Stalin, který se navenek tváří, jako by se chystal jít Československu na pomoc, ve skutečnosti chce tímto postojem jenom podpořit neústupnost Československa a přispět tak k rozpoutání války západních imperialistických velmocí proti Německu kvůli Československu, aniž by se jí SSSR zúčastnil. Hodlal vyčkávat, až se imperialistické velmoci válkou navzájem vyčerpají, aby Rudá armáda vstoupila do Evropy jako osvoboditelka válkou ohrožených evropských států. Osvobození ovšem v jeho pojetí znamenalo podrobení Sovětskému svazu, neboť pro žádný buržoazní stát, Československo nevyjímaje, Sovětský svaz podle Leninovy poučky nemohl učinit nic, co by nepřinášelo prospěch revoluci. Dát se zavléci do války s Německem nebylo v zájmu socialistické revoluce. Proto Beneš 30. září marně čekal na potvrzení příslibu, že mu Moskva pošle pomoc, když se odmítne vzepřít nátlaku velmocí. A prezident Beneš jako hlava státu, který stál ode všech opuštěný proti sjednocené frontě čtyř velmocí, měl pouze dvojí možnost

volby: buď sebevražednou válku, která urychlí splnění Hitlerových plánů na likvidaci českého národa v zájmovém prostoru Velkoněmecké říše, anebo souhlas s požadovaným odtržením českého pohraničí, které sice znamená územní zmrzačení státu, ale uchová stát při životě pro obnovení původního stavu za příhodných okolností v budoucnu.

Beneš jako moudrý a zodpovědný státník před alternativou heroického zániku národa v bezvýchodné válce zvolil jakkoli svízelnou, ale přece jen nikoli beznadějnou cestu zachování jeho života. Když poté došlo vinou zbabělosti západních mnichovanů k rozbití zmrzačeného československého státu a k německé okupaci českých zemí, postavil se Edvard Beneš ve shodě s převládající vůlí národa do čela národněosvobozeneckého hnutí, které zajistilo Čechům i Slovákům důstojnou pozici ve spojenecké koalici, jež válečnou porážkou hitlerovského Německa rozhodovala o nápravě fašismem deformovaných poměrů v Evropě.

Demokratický řád v naší zemi dnes umožňuje, aby se vedle většiny národa, která prezidenta Edvarda Beneše se zřetelem k jeho nesporným zásluhám o československý stát chová v úctě, dávali veřejně slyšet i jeho odpůrci. Již delší dobu se v zahraničí i u nás doma vyskytují publicistické útoky na československou republiku a její zakladatele, zejména na Edvarda Beneše, navazující přímo na Goebbelsovu nacistickou propagandu z předválečných časů. Již loni 12. dubna v rámci protestní odezvy sudetských Němců na odhalení Benešova pomníku v Brně uveřejnil předseda Sudetoněmeckého krajanského sdružení Gerhard Zeihel prostřednictvím Sudetendeutscher Pressedienst sverepé výpady označující prezidenta Beneše lživě za „hlavního původce masové vraždy na sudetských Němcích“ a za „zločince proti lidskosti“. Československé legionáře, z jejichž řad vzešla iniciativa usilující o postavení této sochy, nazývá „hrobaři demokracie“ a „dezertéry z 1. války“ a znevažuje je nestoudně lživým a pro nás zcela nepřijatelným tvrzením: „...táhli v Rusku po sibiřské dráze až do Vladivostoku, plundrovali a svou kořist přivezli na lodích do Evropy. Spojili se s komunisty – jak to učinil Beneš se

Masarykův lid

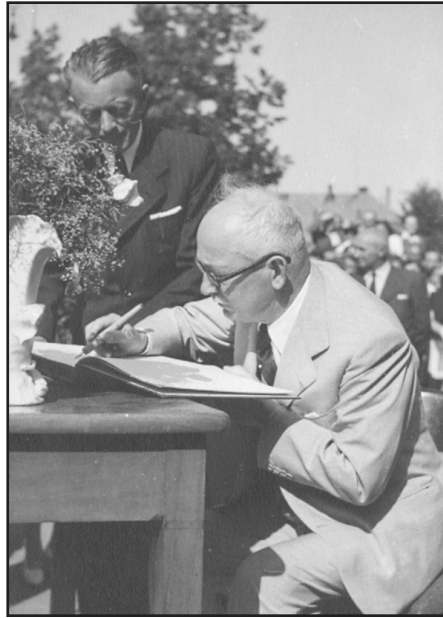
Stalinem, aby prosadili vyhnání. Národ za to po roce 1948 zaplatil čtyřiceti lety komunistické vlády.“ Pomineme-li fakt, že pan Zeihsel a jeho stoupenci nemají co mluvit do toho, jaké pomníky v českých zemích kde postavíme, čiší z jeho slov uvozhřená nenávist k Čechům a naprostá neznalost a nepochopení důvodů a historie jejich národně-svobozenického hnutí.

Ale i v hlavách některých českých žurnalistů a politologů, kteří neznají dost dobře životopis Edvarda Beneše ani historii Československa a druhé světové války, se líhnou snahy v rámci evropské integrace se vlichotit do německé nacionalistické přízně okázalým špiněním ideových základů české a československé samostatnosti a jejich čelných představitelů. Například jistý v dějinách československého státu zcela neorientovaný pisatel Jan Klein v Mladé frontě (13. 4. 2010) považoval za možné uveřejnit naprosto pochybený výrok „Beneš byl nesprávný muž na nesprávném místě v nesprávný čas“ a s otřesnou neznalostí historických fakt dodal, že „pomník si daleko více zaslouží jeho nástupce Hácha“.

Martin Kubík v Respektu (č. 19/2010) tvrdě popírá jakékoli české nároky na úhradu válečných škod způsobených v českých zemích Němci (aniž bere v úvahu, že Československo nebylo odškodněno reparacemi). Takzvané Benešovy dekrety pokládá „za zcela bezprávné a genocidní a z právního hlediska za neplatné od samého počátku“ a dovozuje v naprostém souzvuku s německou nacistickou a neonacistickou propagandou, že „počátek bezpráví v Československu je třeba spatřovat ve vzniku Československa v roce 1918“.

Také Petr Zídek se k útokům na Beneše přidal v Lidových novinách (10.12. 2010) nepravdivým obviněním, že „je zodpovědný nejenom za nelidský odsun německého obyvatelstva, ale i za tvrdé procesy proti Čechům podle poválečných retribučních dekretů, které pošlapávaly základní zásady právního státu“. Redaktor Zídek zřejmě neví nic o sudetoněmecké účasti na genocidních plánech germanizace českého prostoru a vražedných zločinech spáchaných na Čechách před válkou, v době rozbití Československa a okupace českých zemí, jakož i poválečnými akcemi werwolfů, a také zřejmě neví, že Beneš není původcem odsunu, že k jeho akceptování byl donucen tlakem domácí odbojové fronty, a že o něm koneckonců rozhodla Postupimská konference vedoucích představitelů vítězných velmocí, a že nelidské činy v jeho průběhu byly ve válečné atmosféře přirozenou odpovědí na předchozí nelidské činy a záměry Němců včetně sudetských. Dokonce i Pavel Kosatík, známý svým obvykle uvážlivým a fundovaným přístupem k tématům, ve své životopisné knize o Benešovi Budovatel pragmatik, i když se neuchyluje k jeho vyslovené dehonestaci, zanedbává objektivitu hodnocení významu jeho osobnosti tím, jak na to poukazuje

v zasvěcené recenzi prof. Věra Olivová, že zamlčuje Benešův politický zápas o upevnění Československa v poválečné Evropě, nezmiňuje se ani o jeho usilovné obraně republiky i evropské demokracie proti agresivitě Hitlerova Německa a Henleinově sudetoněmecké agilitě v jeho službách.

Vskutku bezuzdně surový, vyhaný a nevděčnický nespravedlivý je článek Vladimíra Bystrova Ze sebraných zločinů Edvarda Beneše, uveřejněný 3. září 2010 v Lidových novinách. Vyvolal spravedlivé pobouření jednotlivců i řady organizací (Českého svazu bojovníků za svobodu, České obce sokolské, Československé obce legionářské, Klubu Milady Horákové, Konfederace politických vězňů, Masarykovy společnosti, Masarykova demokratického hnutí, Kruhu občanů vyhnáných v roce 1938 z pohraničí, Sdružení zahraničních letců, Společnosti bratří Čapků, Společnosti Jana Masaryka, Společnosti Edvarda Beneše, Svazu osvobozených politických vězňů a pozůstalých aj.). Je totiž vrchovatě naplněn nenávistí, neznalostí

a záměrnou mystifikací překonávající hanobivé pamflety a insinuace nacistů i stalinistických komunistů. Požaduje totiž „kategorické zbourání celého jednoho světa vybudovaného na jménu a údajném odkazu Edvarda Beneše“, jehož role je prý „ostudná“. V naprostém a dokonalém rozporu s pravdou tvrdí, že Edvard Beneš „již ve 30. letech de facto celou východní Evropu tiše, bezbolestně věnil do zájmu budoucího sovětského impéria“. Pracoval prý nejen pro sovětský režim, ale uplatňoval jakési „vlastní zájmy“, a to „zájmy nízké, osobní, preferující vlastní zájmy, které se skrývaly například za únosy lidí, tresty pro osobní nepřátele apod.“ S nehoráznou zlovolností a neznalostí fakt mu klade za vinu „prezidentské dekrety, nekoordinované únosy německých občanů, takzvané divoké odsuny, později důsledky kolektivizace a další až po únor 1948“.

Autor si dokonce troufá ostouzet československého prezidenta náznaky, že se podílel na fyzické likvidaci řady předních československých politiků, generála Prchalý, Františka Schwarze, ale i prezidenta Háchy, generála Syrového, generálů Krejčího, Vojtechovského a dalších. Článek daleko přesahující hranice lidské slušnosti, nemluvě o zákonem zaručené ochraně osobnosti končí výrokem, že „trestných bylo i mnoho jiných činů“. Trestné by mělo být takovéto špinavé a zcela bezectné a veskrze lživé znevažování lidí, zejména těch, kteří se svým životem a činy zasloužili o stát, jak je to konstatováno platným zákonem v případě Edvarda Beneše. Je politováníhodné a velice smutné, že nactiutrhácné pamflety tohoto druhu jsou a mohou být bez jakéhokoli komentáře otištěny v českých novinách, i když nejsou v rukou českých majitelů.

Navzdory odrodilectví a otupělému národnímu citění některých v tisku se prosazujících jednotlivců, není naštěstí důvod domnívat se, že český národ ve svém většinovém

Masarykův lid

smýšlení a cítění ztrácí úctu k tomu, co je a vždycky bude každému národu i v sjednocené Evropě svaté. Pokud jde o Edvarda Beneše, věřím, že se všeobecně přijímá za bernou minci, co na jeho obranu svěřil tisku předseda Čs. obce legionářské: „...stál u zrodu československých legií ve Francii. Nebýt jeho osobního přispění a diplomatického umu, nebylo by možné docílit uznání zahraničních vojenských jednotek neexistujícího státu s tím, že jde o jednotky, které budou bojovat na straně spojenců... V čele našeho za-

hraničního odboje stál v období 2. světové války, kdy svou prací přispěl k anulování Mnichovské dohody a obnovení Československé republiky.“ Předseda Svazu osvobozených politických vězňů Oldřich Stránský dodává: „Pokládám život, který prezident Beneš prožíval, za čestný a odvážný... Přejí našemu státu stejnou odvahu, v dnešní době i do budoucna, jakou měl tenkrát Edvard Beneš.“

Karel Richter

O tragických okolnostech nezdařeného útěku do zahraničí s využitím dvou letadel, což se mělo uskutečnit 12. května 1949, bylo již napsáno několik textů. Nyní uveřejněná ukázka je však z pohledu advokáta, který v roce 1990 zastupoval perzekvované aktéry této události. Převzato z publikace JUDr. Václava Krále: Ze života advokáta (Praha 2010).

KAUZY PRÁVA TRESTNÍHO J. VALÁŠEK – TAK SE TAKÉ SOUDILO

A současně se ničily životy mladých lidí!

Mnou popisovaný příběh začal jako tehdy mnoho jiných podobných případů v únoru 1948:

V Hradci Králové byla známá, do tohoto data renomovaná, Letecká vojenská akademie, která školila naše budoucí československé vojenské letce.

Frekventovali ji mladíci kolem dvaceti let, kteří, nadšení slibnou kariérou vojenských letců, měli navázat na tradice svých slavných předchůdců z doby první republiky – jak známo, mnozí z nich byli mistry světa v letecké akrobacii – a na tradice letců z doby druhé světové války. Ti se proslavili zejména v řadách RAF.

Nadšení našich mladých mužů však netrvalo dlouho, pouze do února 1948. Byli svobodomyšlní, netajili se svými názory na politiku a to jejich nadřazeným nevyhovovalo.

A tak si přečteme záznamy o jejich propuštění z akademie zapsané na formuláři Hlavního štábu Ministerstva národní obrany z 25. 1. 1949 pod číslem 10 482, označené jako „dův. let. 1949“. Zejména pak odůvodnění na str. 2 hovoří za všechno. Záznam je připojen jako příloha k této kapitole.

Mezi vyloučenými z této akademie byl i budoucí manžel mé krásné spolužákyň z oktávy nymburského gymnázia Věry Smolíkové Jaroslav Valášek. Ta mě po roce 1990 pověřila, abych se stal právním zástupcem jejího zesnulého manžela ve věci rehabilitačního řízení.

Kdo byl tedy Jaroslav Valášek? Narodil se v r. 1927 a už jako osmnáctiletý byl zraněn v boji na pražských barikádách v květnu 1945, byl tedy bojovník od raného mládí. Zranění utrpěl na hlavě, na krku a stehně a důsledky těchto zranění si léčil prakticky celý život. To mu ovšem nezabránilo v tom, aby po válce nastoupil do již zmíněné LVA v Hradci Králové. Po únoru 1948 z ní byl vyloučen. Ovšem ještě předtím, než k tomu došlo, obdržel otec Jaroslava Valáška dopis velitele LVA plk. letectva Františka Rypla. Dopis byl datován k 17. 3. 1948, tedy byl napsán tři týdny po Vítězném

únoru! Také jeho kopie je na konci této kapitoly. Znamená to tedy, že chování studentů akademie bylo sledováno již delší dobu a vyhazov byl v důsledku jejich politických názorů připravován již dříve. Opět viz kopii přiloženého dopisu.

Po vyloučení z LVA odešel Jaroslav Valášek, obdobně jako jeho stejně postižení druhové, do krátké vojenské prezenční služby, ale i z té byli už v lednu 1949 opět propuštěni. Dva z nich nastoupili ihned jako mechanici v národním podniku Let v Choceň, který provozoval, jak nasvědčuje název i lehká letadla jako byl Sokol a Čáp.

Mladíci nespokojení s vývojem politické situace u nás, ale i z touhy po cestování se vzájemně navštěvovali a vymysleli plán, že se zmocní dvou letadel a odletí směrem

Letecká vojenská akademie,
č.j. 4546/1948.

Hradec Králové, 17. března 1948.

Vážený pane

Jaroslav Valášek

(příloha)

Někteří letečtí vojenští akademici za celou dobu svého pobytu v letecké vojenské akademii a přes veškeré poučování neujasnili si správný postoj občana a vojáka k lidové demokratickému režimu a neuznali za vhod upustit od svého ~~reakčního~~ smýšlení. Tím se postavili do řad nepřátel státu. Takové důstojníky letectva nemůže ČSR potřebovat. Proto v rámci čistky v čs. armádě byli z letecké vojenské akademie vyloučeni ti let. voj. akademici, kteří se zřejmě projevili. Pokládám za svoji povinnost oznámit Vám tuto skutečnost.

Jako otec rodiny si plně uvědomuji, jaký vliv mají rodiče na své děti. Proto Vás žádám, abyste působením na svého syna podporovali naši snahu, aby si všichni let. voj. akademici, ponechání v dalším výcviku v letecké vojenské akademii, uvědomili, co od nich žádá lidové demokratickému režimu, jaký postoj k němu musí zaujmouti a jaké mravní hodnoty musí mít čs. letecký důstojník. Nechtě vzhledem k současné mezinárodní situaci a stále hroziícímu nebezpečí z Německa rozhodně odmítnou jakékoliv našeptávání těch, kteří to s republikou nemyslí dobře, kteří stvou proti spolenectví se SSSR a se slovanskými státy nebo toto spolenectví zlehčují a jimž snad ve své nezkušenosti dopřáli sluchu, čímž se dostávají na zcestí třebas bez zřejmého zlého úmyslu. Takové jednání mohlo by jim skazit celou budoucnost.

Vítám návštěvy p. rodičů u nás v kanceláři a doufám, že vzájemnou součinností a ve snaze věrně sloužit lidu a republice dosáhneme těch nejlepších výsledků.

Ubezpečuji p. rodiče, že dále z letecké vojenské akademie nebude vyloučen žádný z těch let. voj. akademiků, který bude naprosto ukázněný, svědomitý a iniciativně plnit svoje povinnosti, k nimž se zavázal přísahou, a který bude mít v každém ohledu naprosto kladný postoj k našemu lidové demokratickému režimu.

Velitel let. voj. akademie:
plk. let. František Rypl

(příloha)

Masarykův lid

na západ. Do akce zasvětili i J. Valáška. Součástí plánu bylo přepadení ostrahy podniku, kterou zajišťovali příslušníci SNB.

Dnem D se stal 12. květen 1949. Dva spiklenci přerušili telefonické vedení podniku, zbylí tři odzbrojili hlídajícího praporčíka SNB a spoutali jej. Při potyčce byl praporčík zraněn na prstu pravé ruky. Také druhého příslušníka SNB odzbrojili.

Ale teď se stalo něco, co přivodilo začátek celé tragédie. Jeden z utečenců si neplánovitě s sebou přivedl svou osmnáctiletou dívku Hedu Prokopovou. Zatímco mládenci připravovali letadla k odletu, dívka hlídala spoutaného esenbáka. Ten ji začal prosit, aby mu uvolnila pouta, že ho škrtí. Nezkušená a důvěřivá dívka mu vyhověla, což byl právě ten casus neštěstí. Příslušník se z pout zcela vysvobodil, skočil po své pušce, zastřelil dívku, jejího milého Vlastimila Klenovského a postřelil i dalšího mladíka, Zdenka Mikše. Druhého příslušníka SNB ohrožoval střelbou právě J. Valášek, ale jemu a ještě dvěma se podařilo odletět. Nedoletěli však daleko – u Sušice narazili do kopce. Jeden z nich měl zranění těžké, jeden byl nezraněn a J. Valášek utrpěl zranění lehké.

Byli chyceni, dáni do vazby a nastala moderní kalvárie v podobě Státního soudu. A zde můžeme sledovat postupy státní justice, které ovšem v té době nebyly výjimkou. První „zvláštností“ bylo, že obhájci byli obžalovaným stanoveni těsně před hlavním líčením. To se konalo 31. 8. 1949 a J. Valáškově byl obhájce přidělen 27.8.1949, tedy čtyři dny před procesem. V případě J. Valáška to byl JUDr. Konrád, velice svědomitý obhájce, ale ten nemohl za čtyři dny detailně prostudovat spis, ani ho pořádně projednat se svým svěřencem.

Další anomálií bylo, že rozsudek byl vynesен hned 31.8. 1949, tedy v den přelíčení. Vynesl jej Státní soud v Praze pod č. j. O 874/49-43, podepsán jako předseda dr. Bartoš. Tento soudce, zřejmě po zrušení Státních soudů v letech šedesátých, byl v roce 1968 postaven mimo soudcovský výkon, ale hned na počátku normalizace se vrátil. Na soudě se říkalo, že trval nejen na funkci soudce, ale doslova i na židli, kterou dříve používal. Nevím, jestli byla nějak zvlášť cenná, v očích pana soudce však zřejmě symbolizovala totální rehabilitaci.

Rozsudek zněl takto: Čtyři obžalovaní byli odsouzeni pro trestný čin velezrady, jeden jen pro nepřekážení trestného činu – to byl ten, co o akci věděl, ale nechtěl odletět do zahraničí. Dále byli ti čtyři obžalováni z trestného činu loupeže pro pokus o únos letadla. A tresty byly následující - J. Valášek – doživotí, další tři spoloobžalovaní byli odsouzeni na 30 let – trest byl zostřen čtvrtletně jedním tvrdým ložem. Čtyři hlavní odsouzení museli podstoupit i trest peněžitý ve výši 20 000 Kčs, jejich veškerý majetek byl zkonfiskován a ztratili čestná práva občanská. Bylo jim uloženo rovněž nahradit náklady trestního řízení a náhradu výkonu trestu. Vlastimil Lásenický, který měl trestný čin oznámit a neučinil tak, dostal 1 rok nepodmíněně.

Rozsudek svým způsobem překvapil, čekalo se několik rozsudků smrti neboli špagátů, jak se lidově říkalo. Při rehabilitačním řízení v r. 1991 mi jeden z tehdy odsouzených vyprávěl jednu velmi zajímavou příhodu. Přímo při

hlavním líčení vstoupil do síně zezadu nějaký muž. Sešel přímo k soudcům a mluvil dlouho s předsedou soudu. Musel to být nějaký politický činitel, protože ho soudce nedal vyvést pro rušení líčení. A ten bývalý obžalovaný, kterého jsem při rehabilitačním řízení rovněž zastupoval, byl přesvědčen, že ten tajemný návštěvník přinesl soudu „doporučení“ na výši trestu a že toto doporučení je zachránilo od trestu smrti. Tedy roli zde nehrála do té doby jako polehčující okolnost používaná dosavadní zachovalost a skutkové doznání, ale kabinetní justice.

Bylo podáno odvolání – na první pohled beznadějně. Rozsudek byl potvrzen s jedinou změnou – jednomu z obžalovaných byla do trestu započtena vyšetřovací vazba – 16 dní. Odůvodnění mluví samo za sebe: Obžalovaní jako příslušníci armády museli vědět, že v případě útěku zejména „Jako vojáci budou zpravodajsky vyslýcháni a přímo zapojováni do různých velezrádných skupin“. O tom byl podán důkaz – posudkem znalců z oboru politického zpravodajství. Zamítnuta byla i námitka J. Valáška, že jeho obhájci nebyla poskytnuta dostatečná doba k prostudování spisu před hlavním přelíčením: byla shledána jako bezpodstatná, neboť lhůta se poskytuje jen obžalovanému, nikoli jeho obhájci!

Přečteme si jeden odstavec odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu:

„Nelze přisvědčiti námitce obžalovaného Horníčka, Valáška a Losenického, že kromě polehčujících okolností uvedených v rozsudku prvního soudu jim měly být přiznány jako polehčující okolnosti mladická nerozvážnost, romantičnost a okolnost, že byli k trestnému činu svedeni. Naopak povaha a celý způsob činu ukazují, že u pachatelů přepadení letiště šlo o čin dobře promyšlený, že šlo o bezohledný ozbrojený přepad provedený na příslušnících SNB, s využitím všech zkušeností získaných při vojenském výcviku v letecké škole, podnikaný reakčním založením a republiky nepřátelským smýšlením směřujícím k provádění činnosti pro republiku a její demokratické zřízení zvlášť nebezpečné.“

Uplynulo 10 let a došlo k velké amnestii z 9. 5. 1960, podle které byli všichni odsouzení podmíněně propuštěni z výkonu trestu, tedy i J. Valášek. Protože amnestie měla určité výjimky, ke kterým nebylo v jeho případě původně přihlédnuto, po několikaměsíčním pobytu na svobodě si pro něho přišla vězeňská stráž a odvedla ho, aby si odsloužil ještě jeden a půl roku vězení. Dovedeme se vůbec vžít do situace a pocitů řádného muže, který si odseděl 10 let těžkého žaláře, pár měsíců opět dýchal relativně svobodný vzduch a pak musel zpět do vězení?! Bylo by to spíše pro popis z pera Dostojevského.

Jak už jsem naznačil, případ J. Valáška a jeho druhů se znovu dostal k soudu roku 1990, kdy nastala moje úloha právního zástupce mezitím zemřelého Jaroslava Valáška. Předsedou senátu Nejvyššího soudu Otakarem Motejlem jsem byl zároveň ustanoven obhájcem Zdenka Mikše a zemřelého Jana Horníčka, kteří byli odsouzeni spolu s J. Valáškem. Obhájce byl podle ustanovení soudu povinný.

Již předtím na návrh vdovy po Jaroslavu Valáškově Krajský soud v Hradci Králové vydal v prosinci 1990 usnesení, kterým potvrdil, že na J. Valáška se vztahuje zákon

Masarykův lid

STÁTNÍ SOUD V PRAZE.

Or I 874/49-43

Rozsudek.

Jm é n e m r e p u b l i k y !

Státní soud v Praze uznal po hlavním přelíčení konaném dne 31. srpna 1949 takto právem :

Obžalovaný

- 1./ Jaroslav Valášek ,
nar. 31.7.1927 v Praze, soukr. úředník v Praze XII., Hooverova
tř. č. 300/18a ,
- 2./ Jan Horníček ,
nar. 10.11.1926 v Uhřetíně , mechanik ve Žďárci č. 78,
- 3./ Miroslav Nový ,
nar. 15.7.1927 v Praze, soukr. úředník, bytem v Horních Bež-
kovicích č. 42,
- 4./ Zdeněk Mikš ,
nar. 7.10.1926 ve Dvoře Králové n.L. pom. tiskař v Brně, Tis-
novská č. 48
- 5./ Vlastimil Losenický ,
nar. 10.3. 1927 v Krukenburku, účetní v Krukenburku č. 7,

j s o u v í n n í ,

že

I./ Jaroslav Valášek, Jan Horníček, Miroslav Nový a Zdeněk Mikš se spojili vzájemně a s Vlastimilem Klenovským a Hedou Prokopovou k tomu, aby se pokusili zničit a rozvrátit lidově demokratické zřízení a společenskou a hospodářskou soustavu republiky zaručené ústavou a při tomto činu kladli násilný odpor čtenému sboru,

II./ jmenovaní obžalovaní/činili násilí Josef Bernardovi a Václavu Pochobradskému, aby se zmocnili cizích věcí movitých, při čemž loupež násilným vztahem ruky podniknutá byla také částečně dokonána a při ní Josef Bernard utrpěl těžké poškození

na těle,

III./Obžalovaný Vlastimil Losenický dne 10.5.1949 ve Žďárci dověděl se hodnověrně od Jana Horníčka o chystaném činu obžalovaných ad I/ uvedeném, nečinil o tom neodkladně bezpečnostnímu úřadu oznámení, ač tak mohl učinit snadno a bez nebezpečí pro sebe a osoby sobě blízké, že tedy nepřekazil zločin uvedený v §u 1 zák. č. 231/48 Sb.

Čímž spáchali :

Jaroslav Valášek, Jan Horníček, Miroslav Nový a Zdeněk Mikš ad I./ zločin vlezrady podle §u 1 odst. 1 c/ odst. 2 odst. 3 d/ zák. č. 231/48 Sb.

ad II./ zločin loupeže podle §u 190, 194, 195 tr. z.
Vlastimil Losenický zločin nepřekážení trestného činu podle §u 35 odst. 1 zák. č. 231/48 Sb.

a o d s u z u j í s e :

Jaroslav Valášek, Jan Horníček, Miroslav Nový a Zdeněk Mikš podle §u 1 odst. 3 zák. č. 231/48 Sb. se zřetelem na § 34 tr. z. za použití §u 113 zák. č. 319/48 Sb. k trestu těžkého žaláře :

Jaroslav Valášek na doživotí
Jan Horníček, Miroslav Nový a Zdeněk Mikš na 30 let, čtvrtletně jedním tvrdým ložem zotřebeného,
Vlastimil Losenický dle §u 35 zák. č. 231/48 Sb. na jeden rok, čtvrtletně jedním tvrdým ložem zotřebeného.

Podle §u 47 zák. č. 231/48 Sb. ukládá se obžalovaným Jaroslavu Valášekovi, Janu Horníčkovi, Miroslavu Novému a Zdeňku Mikšovi peněžitý trest u každého po 20.000 Kčs a podle §u 48 téhož zákona se vyslovuje konfiskace veškerého jejich majetku.

Podle §u 52 cit. zák. se vyslovuje u Jaroslava Valáška, Jana Horníčka, Miroslava Nového a Zdeňka Mikše ztráta čestných práv občanekých.

Podle §u 55a / tr. z. započítává se obžalovaným do trestu

- 7 -

Podmíněný odklad výkonu trestu je u Vlastimila Losenického vyloučen pro dle §u 59 zák. č. 231/48 Sb.

V Praze , dne 31. srpna 1949 .

Zapisovatel :
Mráčeková v. r.

Předseda :
Dr. Bartoš v. r.

o rehabilitaci č. 119/90 Sb., pokud jde o zločin vlezrady, ale ponechal v platnosti spáchání trestného činu loupeže. Rozhodnutí bylo podle rehabilitačního zákona správné. Toto potvrdil i Nejvyšší soud, ke kterému jsem se nicméně odvolal. Ten mne současně poučil, jak mám dále pokračovat, aby bylo dosaženo rehabilitace celkové.

Ve své stížnosti pro porušení zákona adresované generální prokuratuře v Praze jsem vycházel z paragrafu 1 zákona o soudních rehabilitacích, podle kterého je jeho účelem zrušit soudní rozhodnutí za činy, které směřovaly byť i nepřímo k obnovení svobody a demokratických principů v Československu. Uváděl jsem i některé vady řízení původních soudů z r. 1949 a 1950 jako nevyslechnutí navrhovaných svědků a nedostatečné zjištění rozsahu zranění prstu, které při akci na letišti utrpěl jeden z příslušníků Sboru národní bezpečnosti.

Dne 14. října 1992 došlo k veřejnému zasedání (tak se to jmenovalo) Nejvyššího soudu tehdy ještě České a Slovenské federativní republiky v senátě hvězdného obsazení – v čele s předsedou JUDr. Otakarem Motejlem a za účasti soudců iuris doctores Igora Burgera, Ladislava Červenky, Pavla Kučery a Karla Jungwierta, pozdějšího soudce Soudu lidských práv ve Strasburgu.

V rozsudku je zestručněně napsáno, že došlo k porušení zákona rozsudkem Nejvyššího soudu v Praze z 27. dubna 1950 a současně byl zrušen i rozsudek Státního soudu v Praze z 31. srpna 1949, tedy rozsudek odsuzující.

Odůvodnění obsahuje devět stran, je velice podrobné a právně přesné.

Veřejné zasedání se konalo ve velké porotní místnosti v Praze na Pankráci. Ve své řeči jsem si dovolil argumentovat i tím, že žádanou totální rehabilitací bude rehabilitována i soudní síň, ve které došlo kdysi k tolika odsouzením k trestu smrti.

Tak po dlouhých letech skončil případ několika mladíků, kteří nechťeli sloužit novému režimu a naopak toužili po životě v některé svobodné zemi.

Nadějné životy byly zmařené, nejvíce, troufám si říci, byl postižen právě Jaroslav Valášek: neléčená a obnovená zranění způsobená v roce 1945 na barikádě, těžké práce v československých věznicích a navíc postižení, kterým se dříve říkalo kádrová. Ačkoliv byl absolventem střední školy, nemohl studovat a po návratu z vězení vykonával po mnoho let těžkou práci závozníka, teprve později se stal řidičem u jednoho podniku. Dověšením tragédie je i to, že se úplné rehabilitace nedožil, nedožil se však ani změn, které nastaly po r. 1989. Zemřel 8. 9. 1989 ve věku 62 let. Pouhé tři měsíce ho dělily od doby, pro jejíž příchod trpěl a za niž na samém počátku i bojoval.

V podobných případech se psává nebo říká: „Čest jeho /její/ památce.“ Nelze přitom říct, jak velká má být ta čest a jak trvalá má být ta památka.

V případě mého klienta pak ta čest musí být nejvyšší a památka nejdelší, neboť J. Valášek si i v nejtěžších životních podmínkách zachoval „štit svůj čistý“, jak by řekl Cyrano.

Václav Král

Masarykův lid

Vracíme se k osobnosti generála Františka Moravce, který za 2. světové války řídil čs. exilovou zpravodajskou službu, jež byla v odborných kruzích považována za jednu z nejlepších. Z jeho pohnutého osudu je nejméně známa kapitola o jeho práci po únorovém převratu 1948, kdy znovu odešel do exilu a tam opět působil v rámci zpravodajských služeb. Ukážku přebíráme z knihy Jiří Šolc: Ve službách prezidenta (Praha, Vyšehrad, 1994)

TŘETÍ EMIGRACE

O letech 1948 – 1953, kdy se gen. Moravec výrazně angažoval v nové emigrační vlně třetího odboje v zahraničí, není zatím příliš mnoho zpráv. Informace, které zde čtenář získá, pocházejí většinou z policejních pramenů a vytvářejí obraz, jak jej viděla StB v Československu na základě informací, získaných většinou výsledkem zatčených osob, které z příkazu gen. Moravce přicházely do ČSR se zpravodajským posláním, nebo, a to v míře mnohem menší, získaných agenturní cestou.

Nová vlna politické emigrace, která začínala po únoru 1948 zaplavovat západní Evropu uprchlíky z ČSR, měla výrazně politický charakter. Jen velmi málo bylo těch, kteří emigrovali z ekonomických důvodů. Západní Evropa a Německo zvláště se ještě nevzpamatovaly z hospodářských následků druhé světové války. Stály teprve na počátku hospodářské obnovy a ČSR byla v té době ještě v mnoha směrech před nimi. Pouze taková povolání, jako politikové, vojáci, policisté, kde se odborná profese mísila s novými nároky na politickou angažovanost ve smyslu schvalování změn v ČSR, cítila jasné omezení svého jednání.

Proto důvody emigrace byly převážně rázu politického: nesouhlas s poúnorovým vývojem ve státě a v neposlední řadě obava o svoji osobní svobodu a bezpečnost, ať již pramenila z ilegální činnosti, nebo z obecného ohrožení v důsledku příslušnosti k militantním politickým skupinám, nebo sociálním vrstvám, majícím vazbu na západní demokracie (příslušníci čs. armády na Západě, letci, politické osobnosti stran národněsocialistické, lidové a pravice čs. sociální demokracie). V tomto smyslu je asi třetí emigrace ve dvacátém století nejvýznamnější. Ani v první, ani v druhé světové válce neodešlo do zahraničí tolik vedoucích politických osobností a představitelů veřejného života, jako v letech 1948 – 1949.

Třetí československá emigrace musela projít nesnadným procesem vnitřní názorové a politické krystalizace. Vyústil do vzniku Rady svobodného Československa (dále jen RSČ) jako vrcholové politické instituce, aspirující na mluvčího celé emigrační komunity v cizině, která se hlásila k obnově ČSR jako společného státu Čechů a Slováků, založeného na principech politické demokracie.

Vedle politického, reprezentativního poslání se RSČ orientovala na praktickou stránku úsilí o dosažení změny politického režimu v Československu. K tomu bohatě využívala propagačních, kulturních, ale též zpravodajských možností, poskytnutých a nabídnutých ze strany USA a vlád zemí západní Evropy, především Velké Británie a Francie.

V jistém smyslu se znovu, byť v rozdílných mezinárodně politických i vnitřních podmínkách, opakovala historie odboje z druhé světové války. RSČ se všemi dostupnými a politicky únosnými prostředky pokoušela o podporu všech opozičních tendencí v Československu, jejich nalezení,

organizování a usměrnění. Znovu, v jiných politických, profesionálních a technických dimenzích ožila potřeba udržet spojení s domovem, a to spojení kvalifikované, založené na znalosti domácích poměrů. Proto od samého počátku vzniká potřeba zpravodajského zjištění tohoto úkolu: získat zpráv co nejvíce a co nejhodnotnější o vývoji v ČSR v oblasti politické, vojenské, hospodářské, kulturní a všeobecné. V tomto smyslu se RSČ dostávalo podpory a pomoci od výše uvedených zemí, která měla převážně skrytou podobu mezinárodního sponzorství.

Zpravodajská válka se stala nedílnou, ba převládající formou a součástí války studené. V ní se záhy po svém odchodu do emigrace ocitl i gen. F. Moravec. Jeho místo v systému zpravodajské služby RSČ bylo ovšem ve srovnání s počátkem druhé světové války zcela jiné, pokud bychom se o takové srovnání pokusili. Podstatným rysem jeho role byla skutečnost, že ztratil monopol jediné zpravodajské instituce.

Nemůžeme na tomto místě postihnout zasloučeně a kvalifikovaně příčiny této situace. Se značnou zdrženlivostí lze vyslovit názor, že se tak stalo z důvodů vnitropolitických i vnějších. První spatřujeme ve zkušenosti z let zahraničního odboje ve druhé světové válce, která nevyzněla v jednoznačnou podporu kandidatury gen. Moravce a jeho případných aspirací na vybudování centrální zpravodajské organizace RSČ pod jeho vedením. Měl z těchto let až příliš mnoho oponentů, jak mezi politiky, tak mezi vojáky, kteří se netajili výhradami a obavami z opakování možných chyb, plynoucích z povahových vlastností generála. Druhým momentem byly opět rozdílné zájmy hostitelských zemí, i nepoměr jejich politických a finančních možností stran podpory zpravodajského projektu RSČ. USA, Velká Británie a Francie usilovaly o svůj vlastní přínos, měly své vlastní ambice a zájem na zpravodajském zmapování vývoje v ČSR. Proto byly na jedné straně ochotny poskytnout této aktivitě svoji podporu, finančně, diplomaticky, materiálně a technicky ji zajistit, ale na druhé straně také profesionálně těžít z jejích výsledků.

Vlivem těchto a zřejmě i dalších okolností se zpravodajská činnost gen. Moravce ve třetí emigraci stala pouze jednou z několika shodných či blízkých aktivit. Shodných organizačně, věcně i teritoriálně. V padesátých letech totiž v západní Evropě existovalo hned několik zpravodajských

Masarykův lid

organizací, speciálně zaměřených na Československo. Všechny byly volně spojeny s RSC a předávaly jí část svých výsledků k politickému, ale hlavně propagačnímu využití. Rozdíl mezi nimi spočíval v mezinárodní vazbě a stupni spolupráce se zpravodajskými organizacemi států západní Evropy.

Ve Francii působila zpravodajská organizace, řízená gen. Čeňkem Kudláčkem (za války HUTNIK). Působil v ní i Radomír Luža, syn za války padlého velitele 2. armády z roku 1938, div. gen. Borise Luži. R. Luža, který se angažoval ve hnutí mládeže sociální demokracie, emigroval z ideových důvodů a několikrát sám podnikl úspěšné cesty do ČSR.

Na území západního Německa, pod záštitou amerických zpravodajských organizací a jmenovitě plk. Charlese Katka, rozvíjela činnost zpravodajská skupina plk. gšt. Jaroslava Kašpara-Pátého, v níž se na různých funkcích střídali: gen. Ferjenčík, pplk. gšt. Jaroslav Šustr, Michal Zibrín, Vlastislav Žuk a jiní.

Početná a výkonná organizace vznikala na půdě Velké Británie pod záštitou britské SIS. Řízení bylo svěřeno plk. gšt. Karlu Jindřichu PROCHÁZKOVÍ. Měl v podřízenosti ofenzivní skupinu v čele s mjr. spoj. Jaroslavem STUHLÝM, obrannou, řízenou dr. Karlem ZAVADILEM, a studijní, svěřenou dr. Samuelu BELLUŠOVI. Evidenční a administrativní oddělení vedl mjr. pěch. Karel VRDLOVEC a kpt. pěch. Karel ZBYTEK.³⁸⁵ Oficiální název „Czechoslovak Intelligence Organisation – CIO“ byl kryt kódem MEASURE. V její blízkosti stál starý přítel Československa a britský zpravodajský expert, mjr. F. E. Keary.

Podstatnou část odborného personálu tvořili důstojníci čs. armády, převážně se zpravodajskou minulostí, kteří za války, vzhledem ke svému věku a zkušenostem, působili na druhořadých funkcích zpravodajského odboru v Londýně (mjr. J. Stuchlý, mjr. Gustav Loquens, kpt. K. Zbytek), nebo se z různých důvodů výrazně neprosadili. Byla to druhá generace zpravodajských důstojníků, druhá ve smyslu časovém a generačním a v mnohém i v ohledu profesionálním.

V řadě míst západní Evropy měla CIO své expozitury, odkud řídila své zpravodajské akce do Československa. Ze známých jmenujme Curych, Kodaň, Hamburk, Vídeň, Stockholm, Haag, Brusel a Jeruzalém. Všude stáli čs. důstojníci, často ne právě profesionálně zkušení (škpt. Miroslav Plaňava, pplk. gšt. Tomáš Vybíral – válečný velitel 312. stíhací perutě ve Velké Británii). Zdá se, že jejich určení bylo často více ovlivněno ohledem na sociální aspekt věci než na jejich profesionální zpravodajské kvality.³⁸⁶

Gen. F. Moravec měl v kruzích StB takovou pověst a respekt zpravodajského odborníka, že řada poznatků o zpravodajských aktivitách zmíněných organizací v USA, Francii a Velké Británii byla v Praze přičítána na konto jeho iniciativ. Přispěla k tomu také fluktuace jeho spolupracovníků, kteří pro různé neshody s ním a též z důvodů existenčních a

sociálních odcházeli do jiných organizací, jak jsme se o nich výše zmínili.

F. Moravec našel po svém příchodu do emigrace první oporu u plk. US armády Ch. KATKA, dřívějšího amerického vojenského atašé v Praze. Pod jeho vedením byla v Německu zřízena SPECIAL SERVICE COMPANY 946 se štábem ve Stuttgartu a Heidelbergu. Do něho byli jmenováni: gen. F. Moravec, plk. gšt. J. Kašpar-Pátý, plk. gšt. Ferdinand Šeda, mjr. v zál. Antonín Bartoš (za války velitel operace CLAY, která úspěšně probíhala na jz. Moravě. Po válce se stal poslancem Čs. strany národněsocialistické, předsedou její branné komise a členem branného výboru Národního shromáždění), Václav Klabík – starý kurýr domácího odboje z prvního válečného roku, Rudolf Bohuslav, František Fořt, a dr. Meiner štáb doplňovali. Členové štábu byli současně vedoucími jednotlivých operačních skupin v různých lokalitách Německa, odkud působili pod záštitou americké armády a její zpravodajské služby MIS.

Počátkem roku 1949 zesílily v politickém vedení čs. emigrace snahy po sjednocení a vytvoření centrálního vedení odboje v zahraničí, které vyústily do vzniku RSC. Byly současně provázány snahou po vytvoření centrální zpravodajské organizace. Na schůzi Národní rady v Paříži, dne 8. ledna 1949, byl takový návrh projednáván.³⁸⁷

Gen. F. Moravec aspiroval na funkci vedoucího centrální zpravodajské organizace, ale neuspěl.

Ponechal si ji gen. S. Ingr, který měl u vedoucích politických osobností emigrace pro svůj charakter více důvěry. Jednal s nimi o obsazení vedoucích míst ve zpravodajských službách RSC, ale rozpory v emigraci byly silné, časté a těžko překonatelné, a tak rozhodl sám. V Anglii jmenoval plk. Procházku a ve Francii gen. Kudláčka.

Američané podporovali centralizační tendence mezi představiteli politické emigrace. Chtěli podpořit autoritu RSC, v níž měli silný vliv, úměrný úloze USA v mezinárodním světě a finančním dotacím na její různé projekty. Centrální zpravodajská služba RSC také lépe odpovídala jejich diplomatické potřebě, protože skrývala účast profesionálních zpravodajských služeb pod pláštěm organizace politické emigrace, vedené snahou obnovit v ČSR demokratické státní zřízení. V pozadí jejich podpory stál zřejmě profesionální zájem, že se touto cestou, přes RSC, dostanou k vítězkům z činnosti Kudláčkovy a Procházkovy organizace.³⁸⁸ Po cestě do USA ve druhé polovině roku 1948, při které upřesnil všechny zásadní otázky spolupráce a své vlastní činnosti, se gen. Moravec vrátil do západního Německa, odkud zahájil v roce 1949 s americkou podporou intenzivní zpravodajskou činnost, zaměřenou k destabilizaci politického režimu v ČSR. Vsadil plně na spolupráci s USA, které ohodnotil jako vedoucí sílu západního světa s největšími zpravodajskými možnostmi, a ocitl se poněkud bokem od politického života čs. emigrace, jejímiž představiteli snad i nadále opovrhoval. Jeho zpravodajská organizace se vyvíjela postupně a prošla několika změnami.

Plk. Moravec v kruhu své rodiny, Londýn 1940

Masarykův lid

Podstatou a hlavní náplní činnosti byla snaha zpravodajsky zmapovat dění a vývoj v Československu s důrazem na opoziční a odstředivé proudy ve veřejném, politickém a kulturním životě státu, v jeho ekonomice, a dále sledovat materiální, technické a v neposlední řadě též vojenské aspekty. Aby toho dosáhla, musela do ČSR vysílat speciálně vyškolené dobrovolníky, kteří sem dopravovali pokyny, radiové stanice, vytvářeli sítě z důvěryhodných jednotlivců a skupin, mrtvé schránky, z nichž vybírali uschované zprávy apod. Získávala je cestou náboru v uprchlických táborech WALKA, ULM, MURNAU aj. Odtud byli přemísťováni do zvláštních středisek a zde podrobováni pečlivému výcviku, někdy i velmi dlouhému.

Hlavní výcviková střediska se nacházela v západním Německu na území americké okupační zóny a byla též americkou armádou financována a technicky sanována.

Výcvikové středisko OKAPI v Darmstadtu, ve skutečnosti ARMY POST OFFICE 175 (APO), provádělo pozemní výcvik dobrovolníků ke zpravodajskému a záškodnickému poslání. Organizovalo zpravodajské školy OKTA I. a OKTA II. pro začátečníky a DELTA pro pokročilé. DELTA sloužila jako kondiční a udržovací kurs pro ty, kteří museli delší dobu čekat na svůj úkol; nebo u nichž se ukázala potřeba doplnit výcvik o další prvky.

Středisko COMMO ve Frankfurtu nad Mohanem (ve skutečnosti APO 757) zajišťovalo výcvik radistů ve škole OKRA a v individuálních kursech v Taunusu a Bad Homburgu.

Speciální školení ve výcviku dobrovolníků na vodě (pro případ přechodu do ČSR na gumových člunech nebo s použitím skafandru pod vodní hladinou) se provádělo na slepých ramenech Rýna u Spegeru. Odborně jej zajišťovala americká US NAVY RIVER PATROL v Mannheimu.

Americká USAFE ve svých střediscích ve Fürstenfeldbrucku (NSR), Bovingtonu a Bedfordu (VB) zajišťovala a prováděla odborný výcvik v používání špiónážních balónů pro překonávání hranic a průnik do vnitrozemí. To byla podstatná novinka, nahrazující shození parašutistů, v několika případech úspěšně použitá. Za příznivých okolností bylo možno s použitím balónu spolehlivě překonat výbušné, signální a mechanické překážky, kterými byla v padesátých letech uzavřena čs. hranice se západním Německem.³⁸⁹

Po roce 1952 byl tento systém hromadné přípravy dobrovolníků ve špiónážních školách zrušen a nahrazen individuální přípravou na různých místech v západní Evropě.

Štáb zpravodajské organizace gen. Moravce sídlil převážně v Bensheimu, zaštitěn oficiálně americkou vojenskou institucí AMERICAN OFFICE (OF) BOSTON, kam ovšem měli přístup jen vedoucí jednotlivých oddělení štábu. Vlastní štáb měla v rozsáhlé vile PINK HAUS. Bylo zde umístěno šest oddělení: sekretariát, operační, obranné, hospodářské, technické a studijně propagační. Pro různé účely disponoval dalšími objekty pro výcvik, odpočinek a finální přípravu dobrovolníků (vila OKOP ANINA v Bruchsalu). F. Moravec používal krycí jméno ARNOLD, ale svoji totožnost příliš netajil. Zůstal věren svým zvyklostem z doby války v zálibách, oblékání i principech styku s dobrovolníky. Měl svého řidiče Karla Mahlera (CHARLES), který mu nosil aktovku a vozil jej chytat ryby ke slepému rameni Rýna v Odenwaldu, nebo k potoku u silnice do Erbachu. Občas chodil hrát tenis v Bensheimu. Jezdil v osobním voze Chevrolet, model 52, světle

zelené barvy, chodil dále se svou nezbytnou holí oblečen dle anglické módy pro solidní pány středních vrstev. Když posílal své lidi do akce, vystupoval jako voják, netajil se svým jménem ani hodností. Byl jí též oslovován a titulován svým okolím. Udržel si své odměřené a vojenské chování a byl převážně respektován všemi, se kterými přicházel do styku.³⁹⁰

Ve své profesionální činnosti usiloval o navázání pevných styků s opozičními skupinami v ČSR. Tak např. 6. listopadu 1949 vydal úkol Jiřímu Formánkovi, bývalému strážmistru SNB na místním velitelství v Praze, aby přešel do ČSR a v Praze doručil osobně dva dopisy. První Julii Dvořákové, Na Ořechovce 20, a druhý redaktorovi Melantrichu Radnitzevovi. Projevoval v nich zájem o ministry Šlechtu a Neumanna z bývalé národněsocialistické strany.³⁹¹ Zřejmě další jeho akcí bylo vyslání škpt. Václava Knotka do Prahy k navázání radiového spojení, při níž tento důstojník zahynul. Nejasnou dosud zůstává jeho možná účast na zastřelení Augustina Schramma a na podnětech k čistkám a procesům s vedoucími funkcionáři KSČ.

Gen. Moravec kolem sebe soustředil ve zpravodajské organizaci celou řadu známých důstojníků, kteří v rámci jeho služby působili již za války. Z nich jmenujme již vzpomenutého mjr. Antonína Bartoše, bývalého velitele CLAY. Nyní působil jako jeden z vedoucích operačních skupin, řídil výcvik dobrovolníků a vysílal je do akcí v ČSR. Používal krycí jméno Brauner nebo Braun a působil převážně ve výcvikové vile OKOPANINA.

Mjr. gšt. František BOGATAJ, parašutista Zvláštní skupiny D a velitel skupiny CARBON, nyní kryt jménem HOLDER, ROBERT aj., působil v Rottenburgu u Landshutu a školil dobrovolníky, kteří měli využít jeho válečných kontaktů na Moravě. Měl v jisté době vlastní sekci v Mnichově a konspirační vily LEHNER v Parsbergu, Ambergu a Maxhüte. Zabýval se plány na shoz zbraní pro ilegální skupiny, jež chtěl vybavit radiovými stanicemi. V roce 1953 se pak specializoval na používání agenturních balónů a působil jako instruktor BILL na základně v Rückensdorfu jižně od Mnichova.³⁹²

Mjr. Herbert NĚMEC-BROWN vykonával funkci vedoucího obranného oddělení štábu gen. Moravce. Dále zde působili Alois a Ferdinand ŠEDOVÉ, Gustav LOQUENS, Karel ČERNÝ, Štefan KURCINI, Josef ČAMBALÍK, Štefan VÁCLAVÍK, Otakar HITTL a jiní.³⁹³ Výrazné místo jakéhosi politického a osvětového vedoucího zastával dr. Horák – manžel popravené dr. Milady Horákové – nyní HILLAR. Ve špiónážní škole OKTA II. přednášel o politické situaci a prováděl politickou výchovu.³⁹⁴

Nalézáme v jeho blízkosti také mjr. Rudolfa DRBOHLAVA. Za války byl velitelem prvního speciálního kursu ve Skotsku. Nyní jako RALPH nebo STRING předával své poznatky ze sabotážního, bojového a zpravodajského výcviku novým adeptům. Objevuje se zde mjr. gšt. Imrich ERÓSS, vysazený ve SNP jako velitel skupiny COURIER, nyní má krycí jméno EMINGER. Nalézáme zde bývalého policejního důstojníka pražského policejního ředitelství dr. Jaroslava ŽENATÉHO – nyní MUNZINGERA. V materiálech se mihne jméno M. CHOCE.

Z důvodů, které dost dobře neznáme a nemůžeme tedy hodnotit, byla činnost zpravodajské organizace gen. Moravce v polovině padesátých let omezena a později zastavena. Z některých poznatků, získaných čs. rozvědkou, lze usuzovat, že

Masarykův lid

důvod nebyl jeden. Od změn v mezinárodně politické situaci a nové koncepce americké vojenské a politické strategie, přes jistý neúspěch organizace ve smyslu zajištění pevných kontaktů s protikomunistickým podzemím v ČSR až po rozpory uvnitř organizace z toho plynoucí a zesilované sociálními a psychologickými aspekty emigračního pobytu.

Generál Moravec sám již ze své minulosti a z titulu nového postavení ve třetí emigraci byl předmětem mimořádného zájmu StB a OBZ, později rozvědky MV. Získávala o něm zprávy hlavně prostřednictvím osob, které byly zajaty při plnění špiónážního poslání v Československu. To především. Usilovala také o jeho kontrolu agenturní cestou. Zdá se, že přímého výsledku v době první poloviny padesátých let v tomto směru nedosáhla, ač pro tento účel připravovala únos F. Bogataje.

Teprve později, ve druhé polovině padesátých let, se StB podařilo částečně kontrolovat činnost jeho příbuzných pomocí několika konfidentů³⁹⁵ a touto cestou i nepřímo F. Moravce. Aniž by to tušil, byl pod dohledem nejméně tří agentů StB, kteří si s ním dopisovali konspirativním způsobem na jeho krycí adresu MR. FRANK NOWACK co. L. FORBUS, 699 EAST WEISHENER Rd, COLUMBUS 14, OHIO, USA.³⁹⁶ Ano, František Novák je skutečně jméno, které se v konspirativních stycích čs. zpravodajské služby, NKVD, abwehru a SIS objevuje tak často, až je to trapné.

Ale to již poslání gen. Františka Moravce v Evropě skončilo. Odejel do USA a pro československou bezpečnost přestal být nebezpečný a tím též zajímavý. Vyhodnotila jej jako muže, který je sice v trvalém spojení s americkou rozvědkou, ale jenž se již do Evropy nevrátí a v aktivní zpravodajské činnosti nebude pokračovat ze dvou důvodů: pro vysoký věk (bylo mu 68 let) a pro neúspěchy, které ve studené válce proti čs. Státní bezpečnosti utrpěl. Pokoušela se sice využít jeho postavení v USA a předestřít mu jednoho ze svých agentů v naději, že jej tam jako emigranta sobě blízkého umístí, ale v tomto případě šlo již více o širší záměry, nežli o výrazný úmysl dále sledovat činnost generála Moravce.

Pro rozvědku StB se tedy v roce 1962 stal stárnoucí generál a dlouhodobý velitel čs. vojenské zpravodajské služby nezajímavou postavou. Jeho další sledování se jevilo jako neúčelné, a tak bylo rozhodnuto ukončit vedení jeho obsáhlého osobního svazku a uložit jej ad acta. Natrvalo a do historického fondu. To proto, že přes všechny vroubky, které gen. F. Moravec u StB měl, jej musela považovat z profesionálního hlediska za osobnost nepochybně významnou a zajímavou. Takovou skutečně byl.

Odhad analytiků StB z roku 1962 se naplnil o čtyři roky později. Gen. František Moravec dožíval v kruhu své rodiny poslední léta svého pohnutého života. Ještě pracoval ve vojenské rozvědce americké armády jako znalec československé problematiky. Dá se předpokládat, že to byla funkce více čestná nežli účelná. Po tak dlouhé ztrátě kontaktů se živým prostředím československé reality již asi těžko mohl být skutečným znalcem poměrů a hlavně lidí. Jeho funkce v Pentagonu mu měla spíše zajistit slušné prostředky pro životní existenci. Psal své paměti a těšil se ze svých vnuků.

Těžko říci, co vše probíhalo v myšlenkách stárnoucího veterána československé špiónáže z let druhé světové války. Dle jeho pamětí se však můžeme domnívat, že v něm zůstal

hluboko vězet osten pocitu osobního neúspěchu, z něhož vinil prezidenta Beneše, za jehož oddaného a věrného služebníka se považoval. Věřme, že jím chtěl skutečně být a že jenom nedokázal v některých chvílích svého života překročit svůj vlastní stín. Kdo to dokáže? Taková slabost patří k lidským vlastnostem a těch pohnutých chvil bylo v životě generace F. Moravce, a v jeho osobním případě zvláště, skutečně víc, než může člověk unést. Možná že nebyl vždy dobrým přítelem, ale vždy byl a zůstal vlastencem, kterému ležely osud a blaho Československa hluboko v srdci.

Zemřel náhle 27. července 1966 a jako muž. V botách, cestou do práce, kterou miloval a jež se mu stala osudem. Tisk v Československu mu věnoval jen krátkou zprávu, která čtenářům oznamovala, že „Ve Washingtonu zemřel ve věku 71 let – při cestě do svého pracoviště v Pentagonu, jak píše agentura AP – bývalý šéf zpravodajské služby čs. londýnské exilové vlády plk. Fr. Moravec. O jeho činnosti za války jsou zmínky v několika knihách se špiónážními náměty, které v poslední době vyšly v ČSSR i v zahraničí.“³⁹⁷ Obnovy demokracie ve své vlasti se již nedočkal.

385) Podrobněji je činnost pplk. gšt. K. J. Procházky v organizaci MEASURE popsána v článku E. Stehlíka: Příspěvek k historii CZECHOSLOVAK INTELLIGENCE ORGANISATION-CIO (1948 - 1957), Studentské listy č.25/1991, s. 16.

386) CIO zanikla v roce 1957, když její další činnost byla shledána z důvodů finančních i věcných málo efektivní. Mohly to být i politické důvody britské diplomacie, která nechtěla po XX. sjezdu KSSS touto cestou komplikovat politiku oteplování mezinárodních vztahů s Ruskem. Zajímavý pohled na příčiny likvidace CIO podal J. Frolík ve svých memoárech „Špión vypovídá“, Orbis, Praha 1990, kde na s. 36 - 51 dokazuje, že to byla infiltrace čs. rozvědkou, která donutila SIS k likvidaci CIO. V této souvislosti vyzvedává činnost Karla Zbytky, který opakoval historii A-54 a dobrovolně se nabídl čs. rozvědce ke spolupráci, jež umožnila nejen získání podrobného přehledu o CIO a jejich expoziturách, ale vedla k likvidaci několika významných sítí v ČSR.

387) AFMV H-664/I-369. Osobní svazek gen. Moravce. Vznik a působení špiónážní služby RSC. Zpráva z roku 1953.

388) Tamtéž.

389) Tamtéž, na s. 396. Balónové školení. Podle výpovědi Ladislava Křivohlavého, který byl v ČSR zatčen, byl prováděn výcvik na anglických balóněch CARD 3 a CARD 4, RIG a americkém operačním balónu vz. 52.

390) Tamtéž. Akce GENERÁL. Podsvazek Č. 5 a 6. Protokol s Antonínem Mikou ze dne 17.2. 1953, s. 61.

391) Jiří Formánek, nar. 13.2.1924 v Netolicích. Úkol F. Moravce splnil a šťastně se vrátil do Bruchsalu. Při další cestě do ČSR byl zatčen 9. února 1950 společně s Janem Černíkem v osadě BOHUSLAV, okr. Tachov, vojenskou hlídkou 1. praporu 18. pluku. Z jeho výpovědi získalo 5. odděl. hl. štábu první obsáhlé zprávy o činnosti gen. F. Moravce a jeho spolupracovníků v emigraci. Tamtéž, akce GENERAL, podsvazek 1., s. 178. Protokol s Jiřím Formánkem ze dne 23. 2.1950.

392) Tamtéž, na s. 437. Osoby pracující v Moravcově špiónážní skupině.

393) AFMV, 323-7-2/5. Mrtvé schránky. Intimát MV z roku 1951.

394) Tamtéž, H-664-I/434. Organizační rozdělení Moravcovy špiónáže. Operační oddělení na s. 3.

395) Tamtéž, na s. 324 - 329. Hlášení agentů ADAM, APOLLO, IGNÁC.

396) Šlo o agenta BLÁHU, kterého řídil npor. Honzík z 1. oddělení, 7. odboru IV. správy MV. Tentýž odbor použil proti F. Moravcovi agenta Č. 1079 BRIXIHO. Třetím byl agent ČASLAVSKÝ. Tamtéž, na s. 263.

397) Rudé právo dne 28. 7. 1966.

Jiří Šolc

AKTUALITY

V naší současné politické scéně je mnoho jevů, které jsou pobuřující a které v lidech vyvolávají pocity znechucení. Dokládají to i dva následující články: „Dopis soudcům“ K. Steigerwalda přebíráme z MF DNES 30. 1. 2012, kdežto článek „Kudy z krize?“ byl napsán přímo pro Masarykův lid.

DOPIS SOUDCŮM

Lidi sekýrujete, zločinnému režimu necháte vše projít

Vážení soudci, vyslechněte si prosím dva příběhy. První je o zlodějce, která kradla a nyní se domáhá rehabilitace. Ale zlodějům se neodpouští. Druhý je o ženě, kterou okradli a ještě potrestali. Spravedlnosti se nedočká. Oba příběhy dohromady jsou básnickou skladbou o naší nynější spravedlnosti, která pořád chodí ve starých cárech, a také vás, vážení soudci.

V prvním příběhu probíhalo budování socialismu a likvidace vesnického vykořisťovatele a kulaka. V rámci tohoto pokrokového pohybu byl mlýn, statek a veškerý majetek mlynářky převeden do rukou státu a lidu. Mlynářka později z nenávisti k socialistickému zřízení kradla ve mlýně krmení pro kozu a prase. Její krádeže byly odhaleny pomocí vědeckých socialistických tabulek, které určují, kolik toho koza a prase sežerou. Mlynářka byla potrestána za krádež socialistického majetku sedmi lety vězení.

Její syn, žijící v kapitalistických USA, už dvacet let usiluje o rehabilitaci matky. Chtěl by, aby už nebyla zlodějkou. To se mu nepovedlo. Všechny soudy jeho návrh zamítly, protože krádež je krádeží i za socialismu.

Režim za krádež nikdo nepotrestá

V druhém příběhu ukradli komunisti mlynářce mlýn, statek a veškerý majetek. Bývalá mlynářka si ve svém komunistickými násilníky ukradeném statku brala krmení pro kozu a prase. Dostala za tu krádež sedm let vězení. Co ukradla, bylo vypočteno podle tabulek, kolik toho koza a prase sežere, protože v ukradeném hospodářství se nevědělo, kolik čeho kde chybí. Její syn, žijící v USA, už dvacet let marně usiluje o rehabilitaci matky, která již nežije. Nechce, aby na okradené matce lpěl trest, jako by kradla ona. Úspěch nemá.

Řada soudců neuznala teorii, že mlýn byl ukraden, že kradli komunisti, které nikdo za krádež nepotrestal, kdežto potrestaná mlynářka nebyla zlodějkou, nýbrž okradená.

Jistě víte, páni soudci, že nejde o dva příběhy, nýbrž jen o jeden. Vy ho vyprávíte očima komunistů, kteří znárodnili mlýn a potrestali zlodějkou. Já ho vyprávím očima mlynářky, které komunisti mlýn ukradli a ji ještě navíc zavřeli do vězení. Jako zlodějkou. Tak se příběh mlynářky proměňuje, jak jde doba. Vy i já víme, že rozdílnost obou vyprávění znamená rozdílný pohled na spravedlnost, lidskost, na celé naše moderní dějiny.

To se ani neomluvíte?

Můj pohled: znárodnění byla krádež. Celý ten socialismus bylo jen fanatické spoléhání se na zázrak. Násilné uskutečňování blouznivých idejí vedlo k úpadku země. I mlynářce mlýn ukradli. Demokratický stát by měl bez průtahů dát věc do pořádku. Minimálně se za komunisty lidsky omluvit. Zbavit mlynářku hanby, že ji soud označil za zlodějkou. Případně, ale to už lítám v oblacích, měl by naopak k soudu pohnat ty zloděje, kteří mlýn ukradli, a ty, kteří zlodějský režim zavedli a násilím drželi.

Váš pohled: znárodnění bylo podle práva, protože mělo přinést ráj na zemi. Mlynářka, které právem odebrali nahraný majetek, byla právem odsouzena za krádež toho majetku, který stát převedl na stát. Jediné, v čem se shodneme, je vaše poznámka, že krádež je krádež i za socialismu. Proč ty zloděje, kteří tehdy ukradli celý majetek mlynářce, nehledáte? Ale vy, zcela po socialistickém právu a třídní spravedlnosti, i dnes trváte na tom, že kradla mlynářka, když si vzala zrní ze svého ukradeného majetku.

Halda nepotřebných paragrafů

Asi budete tvrdit, že nejste žádní komunističtí soudci (mnozí z vás jsou), že soudíte podle zákona. Určitě nějaké zákony budete citovat. Zákon o tom, že krádež mlýna není krádeží, ale nemáte. Také nemáte zákon o tom, že si okradený nesmí z ukradeného majetku něco odnést, protože by sám kradl. Máte jen velké hlavy plné paragrafů, které člověk nepotřebuje. Se zákony žonglujete, jak chcete. Až místo vás usedne na soudní stolicí člověk komunismem neinfikovaný, nebude pochybovat, kdo byl zloděj, a mlynářku za pět minut rehabilituje. Žádné nové zákony k tomu potřebovat nebude.

Velké zloděje dnešní doby potrestat neumíte. Jejich zlodějnám nerozumíte. Zesnulé mlynářce, typické oběti komunistické samovlády, se dvacet let vysmíváte. Její zlodějny jsou vám jasné hned. Až bude její syn v USA vyprávět o vašich dvacetiletých právních rejdech, vznikne dojem, že naše republika je jen hájemství pimprlových komedií, kde za nitky tahají darebáci, cynici a v nejlepším případech hlupáci. Na váš názor zvědavý nejsem, znám ho. Víím, že se nepolepšíte. Bude-li lidi v této polovičaté republice pimprlat sekýrovat do skonání vašich časů. Ale váš čas bezpochyby skoná, nic není navěky. Jak to zpívají populární zpěváci: ... až se k nám právo vrátí.

Karel Steigerwald

KUDY Z KRIZE?

Dnešní ekonomická a hospodářská krize se dotýká již prakticky každého. Stává se tak námětem celé řady různých debat – ať už těch jednodušších hospodských či těch sofistikovanějších, kterých se účastní různí odborníci. K tématu krize se vyjadřují lidé z různých společenských vrstev a skupin – a díky této občanské diskusi lze zaslechnout zajímavé názory, které mohou naznačit cestu, kudy z toho ven.

Zajímavým byl názor jednoho podnikatele, který v jedné nedávné diskusi si příliš nebral servítky a navrhnul jednoduché řešení, jak vyřešit stávající krizi a především obrovské zadlužení České republiky. Podle něj by řešením bylo zkrátit zaměstnancům platy o 50%. V případě státních zaměstnanců by znamenalo vynulování deficitu státního rozpočtu – a v případě zaměstnanců v soukromém sektoru by to zase výrazně napomohlo snížení cen finálních výrobků a tedy i vzrůst konkurenceschopnosti české ekonomiky. Jednoduché, efektivní řešení – jeden rázný krok a celý ten rádobý složitý problém je vyřešen!

Nu, historie bohužel ukazuje, že takováto zjednodušující řešení jsou sice velice efektní, nikoliv však efektivní. Daný podnikatel zapomíná zodpovědět zásadní otázku – z čeho by pak tito zaměstnanci žili? Vždyť čím dál výraznějším problémem dneška je to, že i lidé, kteří poctivě a často tvrdě pracují, mají nízké mzdy – a díky vysokým životním nákladům (ceny leckterého zboží vyšší než v sousedním, mnohem bohatším Německu) i nízkou životní úroveň. V mnoha případech je ta úroveň tak nízká, až se chce říci, že je nedůstojná člověka. Měla by být ještě snížena, když už teď je mnohými vnímána jako neúnosná? A člověka maně napadá otázka, zda i onen podnikatel je sám ochoten své příjmy a svou spotřebu o polovinu zkrátit. V reálném životě to bývá bohužel spíše naopak.

Na straně druhé lze zaslechnout názory přesně opačné. Na různých především internetových diskusích lze zaznamenat radikálně levicové názory – a zdaleka se to netýká jen nějakých extrémistických skupinek. Tito lidé často hovoří o potřebě radikálního zdanění kapitálu, vysoké daňové progresi. Lze dokonce opět zaslechnout hlasy volající po zrušení soukromých firem, jejich zestátnění či znárodnění. Překvapivé je, že takové hlasy lze zaslechnout i v USA, tolik hájících svobodný trh. Ale stejně tak překvapivé je to i v České republice, přestože díky éře komunismu jsme si přesně toto zažili – a doprovodným jevem byly politické procesy, pracovní tábory a ostatní hrůzy, typické pro každý totalitní režim.

Oba tyto názory představují určitý extrém – a jejich praktická realizace by způsobila katastrofu. Je zřejmé, že

kdyby byla realizována ona levicová varianta, tak by skončila éra svobodného podnikání, většina firem by přešla do zahraničí a nakonec by tady nepodnikal nikdo. Ještě vážnější ale je, že by to jistě dřív nebo později znamenalo návrat k nějaké podobě totalitního režimu, byť v nějaké zmodernizované verzi. Ale stejně tak nebezpečná je ona první, pravicová varianta. Jejím důsledkem by bylo zhoršení již tak nedobré sociální situace většiny obyvatelstva, což by zákonitě vedlo k rozsáhlým protestům, které ostatně lze pozorovat i nyní. A tak jako pravice argumentuje odchodem firem, i zde lze vznést protiargument v odchodu zaměstnanců z České republiky – a zdaleka se to nemusí týkat jen např. často zmiňovaných lékařů.

Tak jak to bývá, řešení je zhruba někde uprostřed, řešením je kompromis, který ale bohužel zde je čím dál vzácnější hodnotou. Pochopení pro stanoviska a potřeby toho druhého. Pochopení, že nelze žít na dluh, že stát musí sáhnout k určitým úsporným opatřením, že nemůžeme v době celosvětové ekonomické krize utrácet víc, než si vyděláme. Ale stejně tak sem patří i pochopení faktu, že v těchto úsporných opatřeních by elity (chtějí-li být za elity pokládány) měly jít příkladem – a že i obyčejný malý člověk by měl mít tolik prostředků, aby měl zajištěnou přirozenou lidskou důstojnost.

Dnešní česká společnost tak potřebuje možná něco víc než jen ekonomické reformy. Potřebuje pozměnit ducha společnosti, která se pomalu, ale jistě opět vrací k třídnímu boji. Potřebuje najít svoji přirozenou soudržnost, solidaritu. Potřebuje od všech svých členů pochopení toho, že je nás jen deset milionů (tedy zhruba jedno město v Číně nebo Indii) – a že právě proto bychom měli především v těch horších letech držet více pospolu. Nejde ani tak o nějaké sjednocování národa, po kterém volali někteří čeští národovci. Český národ byl sjednocován čtyřicet let – a důsledky jsou spíše negativní. Ale spíše vzájemné pochopení, respekt k druhému, tolerance, úcta k jednotlivci – ať už na společenském žebříčku stojí na jakémkoliv místě. Smysl pro realitu, pochopení faktu, že radikální líbivá opatření spíše škodí, že jakýkoliv extrém vyvolává zas jen extrém, ovšem opačně orientovaný.

Tyto hodnoty ostatně stály díky osobě T. G. Masaryka a dalších i u zrodu samostatného Československa. Cestou k ozdravení české společnosti tak může být třeba právě návrat k těmto tradičním, osvědčeným hodnotám. Nic lepšího zatím nikdo nevymyslel.

David Khol

ZE VZPOMÍNEK PAMĚTNÍKŮ

Pokračujeme v otiskování ukávek z pamětí prof. V. V. Štecha. Ličí v nich 21. prosinec 1918, kdy se T. G. Masaryk (už jako prezident) vrátil z exilu do Prahy.

Z PAMĚTÍ PROF. V. V. ŠTECHA

Kdyby někdo chtěl vymezovat naše podstatné národní vlastnosti a rozlišovat, čím se povahově lišíme od národů cizích, nesmí zapomenout uvést naše národní slavnosti jako příznačný projev ducha a povahy našeho lidu. Viděl jsem veliké shromáždění a lidové projevy v Berlíně, Římě, Paříži a Londýně; slavnosti, pohřby, manifestace i demonstrace, ale nic z toho se ani zdaleka nedá srovnati s takovými živelnými výbuchy, jakými bývaly někdy demonstrace na Příkopech, projevy pro všeobecné hlasovací právo, veliký průvod dělnický v roce 1918 na Staroměstském náměstí, potom slavné chvíle národní přísahy 14. dubna téhož roku a opojné, nezapomenutelné dny divadelních slavností květnových.

Každý z nás, kdo jsme prožili převrat, vzpomíná na tyto chvíle a na tyto dny jako na dobu, kdy pochod času se zastavil a my přihlíželi s úžasem, jak se osud národa před našima očima rozděluje a mění. Viděli jsme dějiny zasahovati do plynutí času. A k těmto slavným dnům se dostalo velkolepého zakončení onoho památného dne 21. prosince, kdy osvoboditel národa vjížděl do šťastné Prahy.

Není těžko prorokovati, že to byla největší slavnost tohoto druhu, že jsme se už nikdy neradovali takovou čistou, ze srdce jdoucí radostí, jaká námi všemi prochvívala onoho prosincového dne nám už tak vzdáleného roku 1918. Plyne to právě z národní povahy a vidělo jasně nás několik, kteří osudem i náhodou se dostali za kulisy tohoto památného dne. Neboť právě my, pořadatelé, věděli jsme nejlépe, jak opravdu málo byl pořádán triumfální vjezd Masarykův; několik úředníků nahoře na Hradě a řada dobrovolných a obětavých pořadatelů dole na Staroměstské radnici. Připravovali jsme sotva týden před příjezdem věcné a technické okolnosti, kterých slavnost vyžadovala. Pokyny, které jsme dostali, byly povšechné a často sobě odporující. Program se měnil každé chvíle, často rostl z nahodilých okolností. Prahou kolovaly fantastické zprávy o úkladech proti osobě presidentově. Z přirozených obav pořadatelské svědomitosti (ač jsme cítili, že jsou směšné), vzešlo vlastně bezpečnostní opatření pohyblivého špalíru kolem presidentova automobilu. Přirozeně, že to musili být legionáři, již měli kráčet kolem vozu, ale pak tam bylo nutno umístit všechny tři druhy naší armády, legionáře ruské, francouzské i italské.

Pak se přihlásili sokolové, a tak sám sebou povstal onen ježek bodáků, ta živá hradba, ze které se vršil automobil s postavou presidenta. Byl vysloven nápad, aby před vozem kráčeli spisovatelé, tedy ti, kdož dali podnět k vyslovené celonárodní revoluci proti Rakousku. Ukázal se neproveditelný, protože cesta byla dlouhá a nejvýznamnější představitelé spisovatelstva sotva by ji byli ušli. Proto byla spisovatelům vyhrazena velká dvorana Wilsonova (dnes Hlavního) nádraží, aby tam jako první zástupci národa přivítali presidenta. Kdo měl štěstí být přítomen této chvíli, jistě nezapomene velebného okamžiku, kdy Alois Jirásek oslovoval vracejícího se T. G. Masaryka. Tehdy slzeli však všichni, jako zaslzel president.

Kdo viděl jeho příjezd, nikdy nezapomenul. Žádná fotografie, žádný popis a dokument nemohou sdělit té slávy a čisté radosti, jež byla v nás, a tlumočit vnitřní hnutí zástupů, očekávajících toho, který tehdy ztělesňoval národní osvobození. Sebevýmluvnější zpráva nevylicí dynamiku průvodu Prahou, šťastnou a jásající. V hlavě se mi vynořují zase davy v ulicích, čekající dlouhé hodiny, a slyším rachot děl, která hlásila, že president vjíždí na nádraží. Vidím osvětlenou čekárnu a Valachy v krojích, volání splývá s tóny

Masarykův lid

hymny. Pak nový obraz: Veliká dvorana nádraží je naplněna spisovateli, učiteli a hodnostáři; skauti udržují provazy volný střed a ten se náhle naplňuje zástupem, který doprovází z peronu a čekárny presidenta. Pod kopulí se rozléhá zpěv Moravských učitelů a my v opojení chvíle neslyšíme více než opakované: „Masaryku! Masaryku!“ Předstupuje Alois Jirásek a měkce, tím hlasem, kterým pronášel v dubnu národní přísahu, vítá emigranta. Odpovídá mu hlas slzami zastřený: „Je to pohádka.“ V duších je ticho, každý je plný štěstí. Pak se dvorana otevírá a prezident vstupuje mezi lid, kolem skloněných praporů, v nepřestavitelném jásotu. Konečně jde celý průvod Prahou, vydychující nadšením, opojenou radostí.

Jeho první podmínky byly technické. Bude dost koní v Praze, kteří by stačili svézti celou telegraficky hlášenou družinu? Ukázalo se, že nikoliv, a proto se jelo v autech rekvírovaných z celého města. Nejednotnost vedení způsobila, že mimo všechny dispozice ocitl se před příjezdem vlaku na jednu před nádražím mezi padesáti auty také dvojspréžní kočár bývalého rakouského císaře, určený, aby vezl presidenta. Přes všechny rozkazy a zákazy pořadatelů se kočí nechtěl hnouti z místa (poslal jej z Vídně tehdejší vyslanec Tuzar), a tak jsme nakonec s těžkým srdcem přivolili, aby aspoň vezl děti Masarykovy a básníka Machara. Byli jsme přesvědčeni, že tato výjimka zkazí celý dojem z průvodu; jaké však bylo naše překvapení, když jsme pak slyšeli od diváků, jak krásně se vyjímalá tato čtyřspréž běloušů v slavnostním a obřadném tahu aut.

Bylo to zase z bezpečnostních důvodů, akcentovaných i z míst odpovědných ministrů, že vedle řidičů bylo usazeno několik nás – šťastlivců pořadatelů – kteří jsme tak mohli spoluprožívat ten velký dojem jedinečné lidské vlny kypící starobylym městem a otevírající se odevzdaně a radostně průvodu hlavy státu. Tady jsme cítili zřetelně, jak spontánní byl celý pohyb tohoto dne a že dobrovolná kázeň davu byla mocnější než všechna naše opatření i všechno úsilí několika set pořadatelů. Nejprve vojsko v Sadové třídě, pak Václavské náměstí: rampa musea rozkvetlá v živou kytici národních krojů a dvě hradby dělnictva držící příboj lidí křičících, plačících a smějících se. Nevyjde mi z hlavy vzpomínka na hudby znova a znova začínající hymnu, sklánějící se prapory a standarty, všechno se spojuje v jakýsi živelný příboj, je to rytmus všech sil, který se pohybuje, pění, vlní a jásá. Cesta vede Národní třídou, kde se lidská vlna prohýbá a dotýká až samého průvodu v zastávce u Národního divadla.

Když jsme vyjeli na nábreží, jakoby rázem zaclonila sněhová vánice Hradčany a jelo se sněhem a deštěm ve špalíru české a jihoslovanské mládeže. Na Starém Městě byli rozestaveni řemeslníci a cechy. Stáli tam řezníci, koželuzi, sladovníci, Vltavani, tesaři, truhláři v krojích pořízovaných kdysi pro slavnost položení základního kamene k Národnímu divadlu, někteří s hudbami. Vzpomínám si, jak podivně slohový a idylicky nečasový to byl obraz, takřka dobrácky srdečný, který však měl svoji mohutnost, čím více se úžily uličky a provolávání slávy se dunivě odráželo od omšelých průčelí staletých domů na Malém náměstí.

I když měl slavnostní průvod různé komplikace, jako např. třikrát bylo nutno sháněti a dolévat benzin, nevadily tyto nenadálé zastávky, ty spíše jen množily slavnostní

rozrušení jedinečné pouti Prahou rozechvělou, naplněnou davy lemujícími vjezd představitele, ztělesňujícího vzepětí staletých tužeb, snů a doufání pokolení. Byli jsme přítomni velikému vyvrcholení složitěho a často tragického úsilí jednotlivců i celku národa.

Řekl jsem si mimoděk: Jsi na vrcholu života. Nedožiješ se události větší nad tuto, kdy se účastníme proměny osudu, národ se stává znovu státem a staleté podruží se hroutí před našimi zraky. Prožíváš dějiny!

Průvod projížděl dále Starým Městem, kde na Staroměstském náměstí uvítal presidenta u paty Staroměstské věže dr. Přemysl Šámal, působící tehdy jako starosta hlavního města. Po jeho projevu pokračoval živý had průvodu přeplněnou Pařížskou třídou k Čechovu mostu. Počasí se na nábreží uklidnilo, přestal dést se sněhem, temnota se rozjasnila a cestou po Čechově mostě bylo již jasně viděti Hradčany i oživlou letenskou stráž černající se postavami lidí volajících slávu a mávajících šátky. Ten celý průvod měl v sobě cosi symbolického, jeho dlouhá cesta byla jakoby zkratkou národní minulosti a národního života. Byla v něm romantika, opojné nadšení pojící všechny stavy jediným citem, zachmuřená budoucnost i zoufale smutné stíny minulosti nedávné. To bylo u Strakovy akademie a Klárova ústavu slepců; tam stáli shromáždění vychrtlí invalidé jednonozí a bezručí a ještě v rakouských uniformách, v oknech ústavu slepců mávali téměř automatickými pohyby slepci praporky. Jejich podivný tichý úsměv ti svíral hrdlo.

Malá Strana je vznešená a slavnostní: klérus a úřady. Konečně dospěl průvod k sněmovně spojující přítomnost se složitou minulostí, přecpané lidmi, že zdi a galerie se zdály praskati rozčilením a nadšením. Když se z úst presidentových ozvalo lapidární „Slibuji“ a když zval Národní shromáždění na Hrad, tu byly to chvíle, kdy se jakoby zastavil čas a kdy se slova presidentova slibu měnila posluchačům v samo historické dění. Vyvedl jsem hlavu státu ze sněmovny. Jel potom do Veleslavína ke své choti, jež byla odvezena do sanatoria ke konci války. Vrátil se pozdě večer na Hrad, kde jsem objednal o své újmě večeři v levém předním křídle vedoucím na Hradčanské náměstí. Vítili jsme ho při návratu s architektem Hilbertem na hlavním schodišti. Po večeři vyšel prezident s několika hosty mezi pozvané.

Den končí a celý den převratu dozrívá potom druhého dne, v neděli odpoledne, v bitevním sále Pražského hradu, kde prezident čte poslancům své poselství. Začíná Komenským. Do veliké národní radosti promlouvá na jednu k našim i cizím vyslancům Evropan, duch klidný a jasný, který přehlíží minulost, hodnotí, rozebírá a ukazuje problémy.

22. prosince bylo slavnostní představení Libuše. Před půlrokem jsem poslouchal Libuši na divadelních slavnostech. Tato mně připadala oficiální, řekl bych studená. Bylo mi smutno z té veliké změny, jak podivně působilo nyní dílo, které se stalo oficiální státní operou. Romantická revoluce je skončena – nastává denní život.

Vzpomínka na příjezd způsobila, že jsem konečně přemohl své rozčarování.

(pokračování příště)

Masarykův lid

Z ARCHIVU

Z archivních pramenů otiskujeme jeden z přehledů, v němž jsou zaznamenány známé politické osobnosti, které po únorových událostech 1948 již během března a dubna uprchly z Československa do zahraničí. Přehled je vypracován na žádost Jindřicha Veselého, který byl v té době šéfem Státní bezpečnosti na ministerstvu vnitra.

Ústředna státní bezpečnosti
P r a h a .

Pan'
v.o.r. Jindřich V e s e l ý
z d e .

Uprchlé osoby a zadržení osob při útěku za hranice - hlášení.

K Vašemu příkazu ze dne 23. dubna 1948 hlásím, že podle sdělení oblastních úřadoven státní bezpečnosti uprchlo za hranice od únorových událostí v zemi České a Moravskoslezské celkem 1.280 osob a bylo při pokusu o útěk zadrženo celkem 1.107 osob.

Podle hlášení zemské úřadovny státní bezpečnosti v Bratislavě uprchlo na Slovensku v téže době 29 osob a při pokusu o útěk byly zadrženy 32 osoby.

Mezi uprchlými a zadrženými osobami se v jednotlivých oblastech vyskytují tyto prominentní osoby:
Oblast České Budějovice:

- V této oblasti uprchli:
- 1./ Mirko Š e d l á k , poslanec strany soc. dem., známý svými projevy směřujícími hlavně proti politice ministerstva zemědělství.
 - 2./ Jaroslav Š i b r a v a , redaktor Práva lidu, sociální demokrat pravicového smýšlení.

- Při útěku byl zadržen:
- 1./ Dr Ludvík N o v o t n ý , poslanec nár. soc., předák nár. soc. zemědělců, známý svými intervencemi v Nechanicích.

Oblast Hradec Králové:

- V této oblasti uprchli:
- 1./ Josef V o ť e n í l e k , mlynář z Předměřic, známý předák selských jízd.
 - 2./ Jan N o v o t n ý , poslanec soc. dem. pravicového smýšlení.

- Při útěku byl zadržen:
- 1./ Bohuslav D e č i , poslanec za stranu nár. soc., známý svými útoky proti lidově demokratickému zřízení.

Masarykův lid

- 2 -

30
88**Oblast Karlovy Vary:**-----
V této oblasti uprchli:

- 1./ Walter Bohumil, zmocněnec ministerstva vnitra pro odsun Němců.

Oblast Pardubice:-----
V této oblasti uprchli:

- 1./ Jindřich N e r m u ť, poslanec lidové strany, známý svou ostrou kritikou ministerstva zemědělství.

Oblast Plzeň:-----
V této oblasti uprchli:

- 1./ Dr Josef M a i n e r, příslušník strany nár.soc., býv. policejní ředitel v Plzni.
- 2./ František D e z o r t, továrník.
- 3./ Dr Ferdinand V o v e r k a, býv. vyslanec.

Oblast Praha:-----
V této oblasti uprchli:

- 1./ Alois Č í Ź e k, poslanec strany nár. soc., známý svými útoky proti SNB.
- 2./ Dr Jaroslav D r á b e k, býv. prokurátor MLS v Praze, úzký spolupracovník Krajinův.
- 3./ Dr Ivo D u c h á č e k, poslanec strany lidové.
- 4./ Dr Ladislav F a i e r a b e n d, poslanec strany nár. soc., býv. celkový představitel agrárníků.
- 5./ Julius F i r t, poslanec strany nár. soc.
- 6./ Ota H o r a, poslanec strany nár. soc., známý svými útoky proti SNB a ministerstvu vnitra.
- 7./ František K l á t i l, poslanec strany nár.soc., redaktor, známý svými články ze Svobodného Slova, kritizující lidově demokratické zřízení.
- 8./ Václav K n o t e k, úředník ministerstva vnitra, který byl spolupracovníkem Krajinovým.
- 9./ Dr Vladimír K r a j i n a, poslanec a generální tajemník nár. soc.
- 10./ Ing. František M a r t í n e k, ředitel ČSA.
- 11./ Vladimír N e d v ě d, pplk. letectva.
- 12./ Dr Alois P r o c h á z k a, býv. ministr zdravotnictví.
- 13./ Dr Helena K o Ź e l u h o v á - P r o c h á z k o v á, známá pravicová redaktorka strany lidové.
- 14./ Dr Jaroslav P e c h á č e k, tajemník ministra Šrámka.
- 15./ Emil R a n s d o r f, který jest znám jako předák pravicového studentsva.
- 16./ Dr Hubert R i p k a, býv. ministr zahraničního obchodu.

16.) *Kyř. Jan. Prosser, prezident akadem. představitel
Štěstí a ž.*

Masarykův lid

- 3 -

89³¹

- 17./ Dr Jan Š t r á n s k ý , poslanec strany nár.soc.
- 18./ Pavel T i g r í d , šéfredaktor pravického tisku lidové strany.
- 19./ Blažej V i l í m , generální tajemník soc. dem., známý svým ostrým vystupováním proti Fierlingerovi a představující pravický směr v soc. dem.
- 20./ Dr Z i b r í n , poslanec demokratické strany slovenské.
- 21./ František D e s e n s k ý , poslanec strany lidové.
- 22./ František H y n e k , poslanec strany lidové.
- 23./ Dr Bohdan G h u d o b a , známý svými články v pravickém tisku lidové strany.
- 24./ Ivan H e r b e n , šéfredaktor Svobodného slova.

Při pokusu o útěk byli zadrženi:

- 1./ Msgre František H á l a , býv. ministr pošt.
- 2./ Msgre Š r á m e k , býv. náměstek předsedy vlády.
- 3./ Ing. Jindřich Š y n e k , poslanec strany lidové.

Oblast Brno:

V této oblasti uprchli:

- 1./ Antonín B a r t o š , poslanec nár. soc., známý svými útoky proti národnímu podniku Baťa.
- 2./ František N o v o t n ý , býv. předseda ZNV za stranu lidovou, škt. čs. zahraniční armády v Anglii.

Oblast Uherské Hradiště:

V této oblasti uprchli:

- 1./ Dr Alois R o z e h n a l , poslanec za stranu lidovou.

S l o v e n s k o :

V obvodu zemské úřadovny státní bezpečnosti na Slovensku uprchly za hranice tyto významné osoby:

- 1./ Dr Josef L e t t r i c h , předseda SNR.
- 2./ Dr Fedor H o d ě a , gen. tajemník DS.
- 3./ Dr Martin K v e t k o , poslanec DS.
- 4./ Dr Emanuel B ō h m , poslanec DS.
- 5./ Dr Samuel B e l l u š , poslanec DS.
- 6./ Generál Jan A m b r u ž .
- 7./ Rudolf F r a š t a c k ý , místopředseda SNR.
- 8./ Dr Josef D i e s k a , poslanec za stranu slobody.
- 9./ Dr Tibor S a b o , poslanec za stranu slobody.
- 10./ Dr Josef H a n z e l , poslanec za stranu slobody.

Pokud není udána bližší charakteristika politické činnosti jednotlivých uprchlých nebo zadržovaných osob, jest možno charakterisovati všechny tyto osoby jako nepřátele lidově demokratického zřízení v republice Československé,

Masarykův lid

- 4 -

32

90

jejichž nepřátelský postoj vůči komunistické straně zavedl je do řad nepřátel republiky.

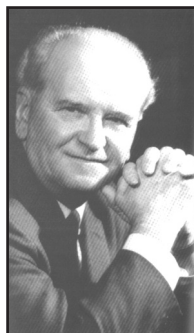
Jejich činnost pak byla zaměřována proti všem vymoženostem květnové revoluce a samozřejmě proti bezpečnostním orgánům a ministerstvu vnitra vůbec, jelikož v činnosti jeho spatřovali největší překážku pro svoje politické úmysly a záměry.

V Praze dne 28. dubna 1948.

Za přednostu Ůstb:

Müller
Dr. Müller

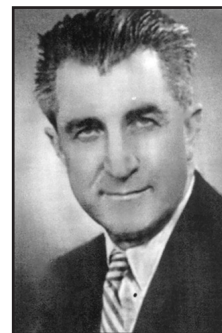
ARCHIV MV
Pouze pro studijní účely

Ota Hora

František Klátil

Vladimír Krajina

KNÍHY, KTERÉ NÁS ZAJÍMAJÍ

MASARYK VŠUDYPŘÍTOMNÝ

Je možné, že čtenář, který vezme do ruky Kosatíkovu knihu *Česká inteligence (Mladá fronta 2001)*, obrátí svou první pozornost – veden svým přirozeným zájmem – na stať o T. G. Masarykovi. Možná že bude překvapen, možná trochu zklamán. Kniha je sestavena z článků, které autor otiskoval v časopisu *Respekt* a těm byl přísně vymezen rozsah. Na Masaryka tak musí postačit pět stran textu, stejně jako na ostatních šedesát představitelů české inteligence. Navíc se Kosatík zabývá jen úsekem Masarykova života začínajícím příchodem na pražskou univerzitu a jeho zásluhy o republiku jakoby pomíjí. Není to však podstatné, protože autorovi zde a ani v ostatních statích nejde o chronologicky seřazené životopisné údaje. Jeho přístup je podobný Putnovu při zpracování knihy o Václavu Havlovi. Stejně jako on pokouší se Kosatík, ovšem na miniaturním prostoru, o práci, kterou Putna prohlašuje za pokus o „duchovní portrét“.

Proč nevěnuje Kosatík alespoň pár odstavců Masarykově zásluze na vybudování státu? Tak může znít otázka. Při pozorném čtení pochopíme, že způsob, kterým Masaryk přistupuje k filozofii a sociologii, a jistý politický předstih, kterého nabývá před svými stoupenci, předznamenává jeho vůdčí postavení mezi tvůrci republiky a jeho stopa v knize samostatnou statí zdaleka nekončí.

Kosatík vybírá z galerie postav, které svou „inteligencí“ během dvacátého století zasáhly do osudů národa, osobnosti

notoricky známé, ale i ty, které už z národního povědomí vypadly. Vedle profilu úctyhodných se shledáme i s osobami přinejmenším problematickými. Zdá se, že výběr je dílem autora subjektivního výběru, avšak i kdyby tomu tak bylo, je obraz české inteligence nakonec ucelený. Obraťme však pozornost k našemu tématu: Z šedesáti charakteristik různých osobností je Masaryk jmenován u třiceti tří. A nejčastěji u těch, které s ním v leccem nesouhlasí nebo se s ním názorově striktně rozcházejí. Necítím se kvalifikován jednotlivé soudy o Masarykovi a postoje k jeho osobnosti odborně komentovat. Zaujala mne však frekvence stop, které Masaryk v myslích a činech osobností, které utvářely českou přítomnost, zanechal. Nebyl zdaleka jen „tatičkem“. Mnohé provokoval k nesouhlasu i protestu. Není průkaznějšího důkazu o významu osobnosti než to, že vyvolává souhlas i pochyby, že inspiruje i provokuje.

Nejrazantnější kritiky Masaryka a předmnichovské republiky se vyrojily po jejím pádu. K tomu výstižně promluvil Kosatíkovou parafrází Jan Patočka: „Fiasko demokracie nezavinil Masaryk, naopak, ke katastrofě došlo, protože bylo mezi lidmi Masaryka málo.“ A na jiném místě sám Patočka: „Masaryk by měl být životním problémem každého myslícího Čecha.“

Miroslav Šlapal

IVAN OLBRACHT (6. 1. 1882 – 30. 12. 1952)

Před osmdesáti roky vytvořil své vrcholné dílo Ivan Olbracht. Román Nikola Šuhaj loupežník svým námětem, tajemnou poezií přírody a lidských osudů zakarpatského kraje okouzluje (a i inspiruje) dodnes. Z úvodní kapitoly Koliba nad Holatýnem přetiskujeme část – pro vyznění krásné češtiny.

Když pisatel tohoto vypravování shledával v domovině Nikoly Šuhaje příběhy o tomto muži nezranitelném, který bohatým bral a chudým dával, a který nikdy, kromě v sebeobraně nebo ze spravedlivé msty, nikoho nezabil, neměl po svědectví tolika lidí vážných a hodných víry věru příčiny nevěřiti, že Šuhajovu nezranitelnost působila zelená ratolístka, kterou, mávaje, odháněl četnické kulky jako hospodář v červencovém dni rojící se včely.

Neboť v tomto kraji lesů, zvrásněném horami jako kus papíru, který se chystáme hoditi do kamen, žijí posud děje, jakým se bláhově usmíváme jen proto, že se u nás nestávají již po staletí. V tomto kraji kopců na kopcích a roklí v roklích, kde se v tlejícím soumraku pralesů rodí prameny a umírají prastaré javory, jsou posud začarovaná místa, odkud se ještě nikdy nedostal ani jelen, ani medvěd, ani člověk. Pruhy ranních mlh, ploužící se namáhavě po korunách smrků vzhůru do hor, jsou průvody umrlých, a oblaka, proplovající nad úžlabinami, jsou zlí psi s otevřenými tlamami, kteří se za horou snesou, aby někomu ublížili. A dole, v úzkých údolích řek, ve vesnicích, které jsou zelené kukuřičnými poli a žluté květy slunečnic, žijí vlkodlaci, kteří, překulivše se večer po soumraku přes kládu, mění se z mužů ve vlky a k ránu opět z vlků

v muže, zde se v měsíčních nocích prohánějí mladé vědmy na koních, v které proměnily své spící muže, a čarodějnic netřeba hledati za sedmi horami a sedmi řekami ve větrných údolích, nýbrž ty zlé možno potkati na pastvinách, jak sypou do tří dobytčích stop soli, aby zbavily krávy mléka, a ony dobré lze kdykoli navštívit v jejich chyších a odvolati od konopných trdlíc, aby zaříkaly hadí uštknutí nebo koupelí v odvaru z devíti bylin udělaly z dítěte neduživého silné.

Zde žije ještě Bůh. V dusném tichu pralesů žije ještě starý Bůh země, který objímá hory a údolí, hraje si s medvědy v houštinách, laská se s kravkami uprchlými od stád a miluje troubení pastýřů, svolávajících večer dobytek. Dýchá do korun starých stromů, pije z dlaní u pramenů, svítí z nočních ohňů na pastvinách a chřestivě rozechvívá listí kukuřičných polí a kývá žlutými terčí slunečnic. Prastarý pohanský Bůh, pán lesů a stád, který odmítá spojovati se s oním pyšně honosným Bohem, bydlícím ve zlatě a hedvábí za pestrými stěnami ikonostasů, i s oním nevrlým starcem, skrývajícím se za ošumělými záclonkami purjochesů synagog. Ale věc se Šuhajovou zelenou ratolístkou není pravda.

JAZYKOVÝ SLOUPEK

ČEŠTINA AKČNÍ

Dobře víme, proč se filmu, který se chystáme sledovat, přezdívá *akční*. Jeho vyvrcholením je scéna, v níž skupina zamaskovaných mužů za křiku „policie!“ vtrhne do lotrovské peleše a padouchy povalené na břich opatřuje *klepety*. Děj počíná velitelským výkřikem *AKCE!*

Se slovem *akce*, které je v policejní praxi povelem k činu, se častěji setkáme v prostředí zcela odlišném a zdánlivě mírumilovném. I zde bývá někdy výzvou k útoku. Je-li slovo *akce* doprovázeno razantní slevou zvlášť křiklavě propagovanou, vrhají se do supermarketů koupěchtiví zákazníci lační po zboží, na němž ušetří pár korunek. Většinou podléhají dvěma iluzím. Jednak kupují tovar zlevněný z ceny přemrštěně vysoké, jednak – když už v krámě jsou – koupí i zboží jiné, tentokrát předražené. Jednoduchá a chytrá finta obchodních řetězců inspirovaná zkušeností a propracovanou psychologií trhu ovlivňuje zákazníky často podvědomě a proti jejich vůli.

Přiznám se, že jsa odkázán na nákup ve velko-prodejně, kterou nikterak nemiluji, přistihnu se občas v situaci, kdy podlehnu. Nekup tradiční lihovinu, říkám si, když půllitřík je o tři pětky levnější než běžně, venku přichází nečas a něco ostřejšího do čaje se hodí. Byly ovšem časy, kdy jsem si připravil čaj s *rumem*, dnes však si z jakéhosi podivného úředního příkazu musím nalít *tuzemský*. Proti duchu vžitého pojmenování se neodborně vnucuje zpodstatnělé přídavné jméno. Naději na úspěch nemá, takovou zkušenost už zažili kdysi dávno obrozenečtí puristé.

Snad čtenář promine, že se s ním podělím o probuzení zasutého ducha básnického, a to na téma *Přání protřelého zákazníka*:

*Co chce koupit, to snad ani neví.
Když však vstoupí, pilně hledá slevy.
V nákupech má mnohaletou praxi,
že až umře, chce mít pohřeb v akci.*

Reklamu vybízející k nákupům *za babku* okoukaly i obchody pouliční. Kolem jednoho takového pravidelně chodím. Za názvem (pochopitelně v jazyce připomínajícím angličtinu) je obrázek porcovaného čuníka s výrazným nápisem *SLEVY JAKO PRASE!* Jsem na rozpacích, jak mám rozumět tomu, čím slevy vepře připomínají: špinavostí, tučností, žravostí? Neporozumění smyslu jazyka a jeho zneužití je patrné i z nápisu *VELMI KRUTÉ CENY* na skle výlohy. Pro mne je krutá většina cen, které při nákupech hradím, takže nevím, proč obchodník tuto pro něho nevýhodnou vlastnost avizuje. Naprosté ignorování smyslu je patrné i ze stupidního pokusu o novotvar *KRUTOPŘÍSNÉ CENY*. Výloze pak vévodí nápis *STÁLÉ SLEVY*. Autor hesla nepochopil, že slevy jsou vždycky přechodné, jinak se nejedná o slevy, ale – jak praví nápis ve vedlejší obchodě – o *trvale nízké ceny*.

Můžete namítnout, že uvedené příklady obchodnické češtiny z předchozího odstavce jsou mimořádně přitroublé. Myslím však, že dobře odhalují záměr. Obracejí se na zákazníka, který příliš nepřemýšlí, a pokud ještě vlastní zbytky racionality, z mozku se mu je snaží vypláchnout. Čeština se nám prostě předkládá jakoby v úpravě *v akci* a *po slevě*. Zkrátka *jako prase*.

Miroslav Šlapal

Pravda může chvíli trpět,
ale trvale se nedá potlačit.

T. Livius

Masarykův lid

VZPOMÍNÁME

V letošním roce si připomínám 70. výročí vyhlazení Lidic. Po zdařeném atentátu na zastupujícího říšského protektora v tzv. protektorátu Čechy a Morava R. Heydricha nacisté rozpoutali brutální teror. Bylo vyhlášeno stanné právo, v němž probíhaly masové popravy. Podle neúplných údajů mělo tehdy zahynout na 2300 našich občanů.

V Masarykově lidu si však tuto událost připomeneme z jiného pohledu – jak se ve svobodném světě rozhořela obrovská solidarita s naší pokořenou zemí, která vyvolala v život úsilí obnovit zničené Lidice. Stať Mgr. Květy Hrnčířové zasvěceně zpracovává tyto skutečnosti na základě studia dosud málo známých pramenů. Přebíráme ji ze Slánského obzoru roč. 19, 2012.

BARNETT STROSS A LIDICE SHALL LIVE

Hlavní roli v osudu a historii Lidic po tragické události z 10. června 1942, kdy došlo k jejich zničení, sehrál britský lékař a politik dr. Barnett Stross KBE¹⁾. Na svět přišel v Polsku dne 25. prosince 1899 s rodným jménem Strasberg. Jeho dědeček z matčiny strany byl rabínem a celá rodina se v roce 1902 přestěhovala do anglického Leedsu. V tomto městě Barnett prožil celé mládí a po ukončení středoškolských studií završil svoje vzdělání absolováním lékařské fakulty.

V těžkých časech druhé světové války působil v hornickém městě Stoke-on-Trent a svůj politický rozlet zahájil kandidaturou za labouristickou stranu za Staffordshire. K jeho velkým zálibám patřilo výtvarné umění, a tak není divu, že navštívil v červnu roku 1942 výstavu umění v městské čtvrti Hanley, jejímž organizátorem byl Czechoslovak British Friendship Club. Vernisáž výstavy s názvem Sedm let československo-sovětského přátelství navštívil mimo jiné sovětský velvyslanec v Británii, za Českoslováky byl přítomen člen státní rady Václav Majer a Václav Nosek. Barnett Stross v krátkém projevu vyzval přítomného starostu Stoke-on-Trentu, aby podpořil iniciativu ke znovuoobnově zničených Lidic, o jejichž tragickém osudu oficiálně informovala německá propaganda. B. Stross zdůraznil, že horníci Velké Británie nikdy nezapomenou na zavražděné české občany a jejich rodiny a že se horníci postaví do čela této iniciativy, aby prokázali svoji dělnickou solidaritu a pevnou vůli bojovat proti nacistickému barbarství, které nesmí ve světě zvítězit.

V dopise zaslaném předsedovi hornické odborové organizace (North Stafford Miners federation) H. Leesovi napsal: *Nikdy se nesmí zapomenout, že všude v Evropě existují střediska odporu a že muži, kteří působí v podzemním hnutí, potřebují pomoci. Naše akce je posílá v boji a poznají, že nikdy neopustíme jejich ženy a děti. Jsou i jiné důvody proč by horníci Velké Británie měli podniknout tento krok (tzn. rozvoj hnutí za obnovení zničených Lidic). Dějiny jejich odporu proti fašismu a útisku jsou známy a vybízejí je, aby stáli v první řadě, kde se bojuje proti nepříteli. Při této akci horníci projeví svoji mezinárodní solidaritu se všemi, kteří bojují za svobodu. Hornická lampa zahání stíny na černém obličejí horníka, nechť tato lampa vrhne své paprsky na evropské protinacistické podzemí.*

O návrhu B. Strosse, na podporu obnovy zničené české vesnice, jednali delegáti celostátní konference horníků v Blackpoolu. Všichni se jednohlasně usnesli, že vyzvou ostatní profesní kolegy v dosud svobodném světě, k podpoře fondu na postavení nových Lidic v osvobozeném Československu. Přijaté usnesení této konference, za něž se postavila další města a obce, v čele se Stoke-on-Trentem, tak zahájilo činnost přípravného výboru hnutí Lidice shall live (Lidice budou žít). Cílem hnutí bylo získat na dobrovolných darech milion liber pro obnovu zničené české vesnice.²⁾ Prostředkem k dosažení cíle měly být výbory

PRESIDENT OF THE
CZECHOSLOVAK REPUBLIC.

London, 27th February, 1945.

Gentlemen,

I send you these few lines on the eve of my departure to thank you cordially for the kind message contained in your letter of February 22nd.

I also have pleasant memories of my visit to your City in 1942 and much appreciate the work of your Committee for the cause of Czechoslovakia.

Wishing you all success in your further endeavours,

I remain,

Yours sincerely,

"Lidice Shall Live" Committee,
Richmond House,
Shelton,
Stoke-on-Trent.

hnutí, zřizované pokud možno ve všech městech britských ostrovů. Dalším bodem programu bylo vytvořit poradní sbor architektů, kteří měli předložit projekt nových Lidic, jako vzorné hornické obce. Část z vybraných finančních prostředků měla být použita na vybudování Mezinárodního výzkumného ústavu pro bezpečnost v dolech se sídlem v Lidicích.

Krátce nato, v neděli 6. září 1942 odpoledne, byla ve městě Stoke-on-Trent, v městské čtvrti Hanley, zahájena ustavující schůze hornického hnutí pro znovuvybudování Lidic. V programu k této akci se píše: *Proč Lidice? Všechny okupované země Evropy mají své Lidice. Tato česká obec, jejíž osud byl nacisty veřejně označen jako hrozba českému lidu, se nám stala symbolem a praporem. Lidice se staly symbolem všech zničených obcí. Lidice jsou symbolem našeho odhodlání vybudovat nový, lepší a šťastnější svět. Nechť nás hnutí Lidice shall live všechny sjednotí na společném základě ke společnému cíli, a tím je vítězství.*

Za českou stranu se slavnostní schůze zúčastnil prezident Edvard Beneš, Hubert Ripka, Prokop Drtina, Josef David, Václav Majer, Václav Nosek a v neposlední řadě František Hampl, který

Masarykův lid

v dalších letech aktivně pracoval v britském fondu Lidice shall live jako sekretář. Za pořádající stranu byl přítomen lord Dudley, ministr zahraničních věcí Anthony Eden, britský velvyslanec pro Československo Philip Nichols, sovětský velvyslanec pro Československo Bogomolov, staffordský biskup, starostové 12 měst ve Staffordshiru³⁾ a samozřejmě nemohl chybět duchovní otec hnutí, dr. Barnett Stross.

Hlavními řečníky tohoto památného shromáždění byl Edvard Beneš⁴⁾ a hornický odborový předák Will Lawther⁵⁾. Ve stejný den byl zvolen první výbor Lidice shall live pro Stoke-on-Trent⁶⁾ a o čtyři dny později činila vybraná finanční částka na účtu 1 250 liber.

Neutuchající iniciativa B. Strosse, především v hornickém prostředí, přinesla své plody. Do roku 1945 založila řada britských měst výbory Lidice shall live.

Velkou finanční sbírku zorganizovala počátkem roku 1943 Unie durhamských horníků. Podle doporučení výboru ve Stoke-on-Trentu, každý její člen daroval dva šilinky a šest pencí.⁷⁾

Mydlandská hornická federace, spolu s další vyhlášenou sbírkou ve městě zrodu lidického hnutí, přispěla do fondu téměř třemi tisíci liber.

V dubnu roku 1943 proběhla velká demonstrace k vítěznému ukončení války a na podporu výstavby Lidic v Nottinghamu.

Dne 30. května pozval starosta města Birminghamu k pracovnímu obědu vybranou společnost místních občanů k setkání se zástupci výboru Lidice shall live. Přítomen byl také náměstek předsedy československé vlády Jan Masaryk, dva zástupci britského parlamentu a své zastoupení měla sovětská a francouzská strana. Jak Jan Masaryk zdůraznil ve svém projevu, hlavní myšlenka hnutí na znovuoobnovení zničené české obce není jenom o penězích, ale především o projevu citu člověka k člověku. Celý průběh birminghamského setkání odvysílal britský rozhlas. Závěrečné slovo patřilo starostovi Lewisovi: *Doufám, že po tom, až budeme obnovovat Evropu a celý svět, odstraníme slabost, korupci a hloupost, jež panovaly v našich západních zemích, a jež v roce 1938 ponížily Československo. Tím bude odstraněn svět, který lidem ve všech zemích ztrpčoval život.* Vedle tohoto komorního setkání se konaly v ulicích Birminghamu doprovodné kulturní akce, večerní přehlídka vojska, civilních obranných oddílů a části československé zahraniční armády.

Z dalších projektů na podporu solidarity a pomoci s nevolnými obyvateli Čech, Moravy a Slezska je třeba připomenout veřejné shromáždění ve městě Derby z roku 1943, které proběhlo dne 6. září a bylo zcela v režii a provedení jemnější poloviny lidstva.

Významnou akcí na podporu nových Lidic z března roku 1944 byl další „Lidický týden“, tentokrát v Coventry, který byl zahájen v neděli 12. září. Toto anglické město patřilo k nejvíce postiženým místům ve Velké Británii za druhé světové války. Slavnostní vzpomínkový obřad v troskách vybombardované městské katedrály zahájil týdenní program, jehož úvodní částí byl přítomen prezident Edvard Beneš s doprovodem několika ministrů a generálem Rudolfem Viestem. Po obřadu celebrowaném biskupem z Coventry následovala přehlídka vojska a velké shromáždění lidu na místním Hippodromu. Anglický regionální tisk psal o obapolné solidaritě a bratrství obou národů, které bylo prohloubeno darem jednoho tisíce liber, které předal československý prezident starostovi Coventry jako příspěvek na vybudování nové nemocnice.

Z kulturních představení lidického týdne, které proběhly v tomto městě, stojí za zmínku koncert Londýnského filharmonického orchestru, který uvedl díla českých skladatelů pod taktovkou Viléma Touského, příslušníka československé zahraniční armády.

Také za dalšími projevy mezinárodní solidarity a spolupráce, jako byla vyhlášená sbírka mezi zaměstnanci leteckých závodů ve Felthamu, či projekt v Bristolu, stál v pozadí předseda výboru Lidice shall live ve Stoke-on-Trentu.

Výtěžky veřejných finančních sbírek z britských ostrovů byly průběžně předávány československému velvyslanectví.

Lékař a politik Barnett Stross působil také jako zdravotní poradce Federace horníků severního Staffordshiru. V souvislosti s touto funkcí a profesním zaměřením usiloval o založení Mezinárodního ústavu pro bezpečnost v dolech, který by fungoval v nových Lidicích. V rámci počáteční mezinárodní spolupráce měl být vypracován definitivní program, na jehož základě by bylo možné přistoupit k samotné stavební činnosti. Počítalo se s tím, že ústav bude soustřeďovat informace o důlních neštěstích a jejich příčinách, měl vést mezinárodní statistiku úrazů. Soustavně měl mapovat činnost pokusných štol, dolů, hornických výzkumných ústavů, měl sledovat a podílet se na vývoji bezpečnostních opatření a měl zajišťovat mezinárodní dokumentační a informační službu. Součástí ústavu měla být rozsáhlá vědecká knihovna⁸⁾ a oddělení pracovního lékařství, které se mělo zabývat vlivem pracovního prostředí na zdraví horníků s konečným cílem zaměřeným na prevenci hornických nemocí a úrazů.

Tento projekt byl mimořádně finančně náročný a společenko-politicky nerealizovatelný. Na druhé straně je ale pravda, že s částí výnosů veřejných sbírek pořádaných ve Velké Británii (a obdobně i ve Švédsku) bylo počítáno na financování tohoto ústavu. Také velká poválečná sbírka mezi československými horníky, na podporu výstavby nových Lidic, byla v prvních okamžicích svého vzniku zdůvodňována výstavbou Mezinárodního ústavu pro bezpečnost v dolech v Lidicích.⁹⁾

Po válce Barnett Stross pravidelně přijížděl do Československa a i nadále pečoval o přátelství a spolupráci mezi oběma zeměmi. Při příležitosti položení základního kamene k novým Lidicím v červnu roku 1947 mu předal ministr zahraničí Jan Masaryk v Černínském paláci československý řád Bílého lva.

V početné britské delegaci, která se slavnosti zúčastnila, byl mimo jiných předseda Federace britských horníků Will Lawther, předsedové hornických svazů za Skotsko, Wales, Yorkshir a starostové měst, která podporovala hnutí Lidice shall live. Do rukou ministra vnitra (a prezidenta Společnosti pro obnovu Lidic

Masarykův lid

a Ležáků) Václava Noska odevzdali šek na 32 375 liber, které se často vybíraly po haléřích při veřejných sbírkách po celé Británii. Členem delegace byl také novinář James Cammeron, který poslal své zážitky v reportáži pro Daily Express z 23. června 1947 pod titulkem: *Na cestě 80 000 mil jsem neviděl nic tak potěšujícího jako toto*. Zástupci ostrovního státu sfárali do dolu Prezident Beneš na Kladensku, navštívili pietní místa v Lidicích, město Kladno, Prahu, západočeské lázně. Ze setkání se státníky, úředníky, dělníky napsal J. Cammeron: *...je zde konečně druh národa, který bere vážně mezinárodní přátelství a solidaritu...onen pracovní den byl jakýmsi mezinárodním vývojem, který nebyl tak docela negativní. Svým způsobem se stal určitou instrukcí, která má bdít nad tím, aby se lidská rasa chovala jako lidské bytosti*.

Při slavnostním pokládání základního kamene k novým Lidicím došlo k zajímavé souhře náhod, sotva Barnett Stross převzal mikrofon a řekl: *Toto je jeden z těch okamžiků v dějinách, kdy mrtví hovoří k živým*, přerušil jeho slova ohlušující hrom s zuřivým náporom větru a strhla se silná bouřka.

V roce 1954 zorganizoval britský výbor Lidice shall live, za předsednictví Barnetta Strosse, další velkou akci. Inicioval založení Sadu přátelství a míru v Lidicích (původně nazvaného Růžový sad). Výbor oslovil známého šlechtitele růží Angličana Harryho Wheatcrofta, který pro tyto účely vykultivoval novou růži, pojmenovanou „Růže z Lidic“. Květ měl oranžovočervenou barvu s citrónově žlutým základem.

Sad přátelství a míru v Lidicích byl otevřen 13. června 1955 a symbolizoval jednotu a přátelství všech mírumilovných lidí celého světa. Darované růže z 29 států všech kontinentů pokryly plochu několika hektarů. Jenom z Velké Británie bylo zasláno deset tisíc růžových keřů od jednotlivců i korporací.

Za zásluhy o znovuvybudování Lidic a spolupráci mezi národy udělilo plénum Místního národního výboru v Lidicích Barnettu Strossovi dne 21. června 1957 čestné občanství obce Lidice.

Zájem lékaře, politika a znalce výtvarného umění o malou českou obec tím neskončil. V roce 1962, u příležitosti dvacátého výročí vyhlazení Lidic, požádal umělce, aby Lidicím věnovali některá svá díla. Akce nezůstala bez odezvy a dodnes Lidická galerie přijímá artefakty darované výtvarníky tímto způsobem.

Opravdový humanista MUDr. Barnett Stross zemřel dne 13. května 1967 a patří k velkým postavám britsko – československé historie dvacátého století.

Tento příspěvek vychází k 70. výročí lidické tragédie a chtěli jsme jím připomenout osobnost, bez níž by Lidice nebyly tím, čím jsou.

Prameny a literatura:

Národní archiv v Praze, archivní fondy: ÚV SPB, ÚV NF, MV referát „L“.

SOA v Praze - SOKa Kladno, archivní fondy: Společnost pro obnovu Lidic a Ležáků, MNV Lidice.

Eduard Stehlík, Lidice. Příběh jedné vsi. Jitka Kejřová, nakladatelství V RÁJI. Praha. 2004.

Poznámky:

- 1) Knight Commander of the Most Excellent Order of the British Empire.
- 2) Výše této sumy byla v časově mladších dokumentech postupně snižována až k částce 100 000 liber.
- 3) Jednalo se o následující města: Stoke-on-Trent, Walsall, Crewe, Macclesfield, Stafford, Rugby, Bilston, Hereford, Buxton, Congleton, Oswestry, Rowley Regis.

- 4) Projev dr. Edvarda Beneše přednesený dne 6. září 1942 v Hanley (část Stoke-on-Trent), jak byl publikován ministerstvem informací.

Chtěl bych poděkovat vévodovi z Dudley za to, že převzal předsednictví této schůze a že mě tak laskavě představil shromážděným.

Chtěl bych vyjádřit jménem svým a jménem všeho československého lidu vděčnost dr. Barnettu Strossovi, z jehož popudu byl vypracován plán založení cenného lidového hnutí „Lidice budou žít“ a poděkovat také všem jeho spolupracovníkům. Obzvláště děkuji starostovi města Stoke-on-Trent za laskavost, s kterou se uvolil převzít předsednictví komitétu, jehož hlavním cílem je znovuvybudování Lidic z trossek a rekonstruovat je jako vzornou hornickou vesnici. Vřele oceňuji podporu těch, kdož spolupracují v tomto komitétu, obzvláště pana Hugha Leese a pana J. T. Garrata a starostlivost těch, kdož pracovali tak pilně na přípravách k této schůzi.

Chtěl bych také poděkovat Federaci horníků Velké Británie, vedené panem Lawtherem, která se tak nadšeně ztotožnila s plánem na vzkříšení umučené české vesnice, srovnané se zemí německými tyrany.

Vyjadřuji také svoji hlubokou vděčnost jeho Excellenci britskému velvyslanci pro Československo panu Philipu Nicholsovi za jeho dnešní přítomnost a za jeho oddanost každé dobré věci ve prospěch Československa. Chtěl bych také dodat několik slov díky Lordu biskupovi ze Staffordu za to, že se s námi zúčastňuje této schůze a poděkovat vám všem, kteří jste sem přišli, abyste se připojili k tomuto velkému úsilí za upevnění mezinárodní solidarity.

Proč má tato schůze nás, Čechoslováků, s vámi, naši britští přátelé, tak hluboký význam? Proč je důležité to, že chceme vzpomenout obětí zločinu, spáchaného nacistickými utlačovateli v Československu? Před třemi měsíci byly Lidice vesnici v hornickém okrese Kladno u Prahy. Od té doby se staly barbarským činem brutálních tyranů nesmrtelné. Zničení Lidic je jedním z nespočetných zločinných činů Hitlerova gangu. Jsou tomu již více než tři léta, kdy Hitler se svými německými oddíly vkročil do Prahy, když byl jen několik měsíců před touto okupací Československa, se vši vážností prohlásil, že nikdy nepřivíteli Čechy k německé říši. A od 15. března 1939 byla má zem, Československo, údolím smrti. Lidice se však staly symbolem hrozného utrpení československého lidu obzvláště významným způsobem. Ukázaly celému světu pravý význam německého „nového pořádku“. Objasnily civilizovanému lidstvu pravý charakter postoje „panské rasy“ vůči opovrhovaným, nižším rasám, které vzala pod svou ochranu. Mimo okupovanou Evropu žije ještě stále dost lidí, jež nelze přinutit, aby poslouchali zločinné příběhy, neboť si myslí, že byly vynalezeny protinacistickou propagandou. Lidického zločinu se však zhrozili všichni lidští tvorové, ať je jejich politické přesvědčení, víra nebo národnost jakákoliv.

Je pravda, že agenti Herrenvolku spáchali v celé okupované Evropě již několik podobných zločinů. Vesnice byly vyhubeny v Norsku, Polsku, Jugoslávii a v jiných zemích pod nacistickou vládou. Ale ve všech těchto případech se Němci pokoušeli skrýt své barbarské činy před okolním světem. Lidický zločin byl však chladně promyšlen do všech detailů. Nezahrnoval jen materiální destrukci celé vesnice a její zmizení z české mapy, neznamenal jen zavraždění všech dospělých mužů této obce. Gestapo mimo to odvezlo všechny ženy do koncentračního tábora a poslalo děti do tzv. nacistických výchovných středisek. Co více – celý německý propagandistický stroj tisku a rozhlasu jásal nad tímto zločinem a oznámil jej do všech částí světa. Byl to oficiální a promyšlený zločin hromadného teroru namířený proti celému národu. Nacisté spáchali tento hromadný zločin v zemi, které byla německá vláda vnučena pod názvem tzv. pro-

Masarykův lid

tektorátu, aniž by byla podložena nějakým legálním důvodem. Nesnažili se omluvit svůj zločin nějakým vymyšleným důvodem, ale spokojili se s konstatováním, že obyvatelé Lidic pomohli Heydrichovým vrahům. Tento odklon německé justice od jakéhokoliv zdání legální procedury, který vedl k masové vraždě nevinných lidí a k hrozným následkům pro celé obyvatelstvo, byl přiznán úředními místy, která se vši vážností prohlásila, že jde o čin nové nacistické justice a nového nacistického pořádku. Mučednictví Lidic se tak stává bezpříkladné.

Národní socialismus začal v Německu působit s úmyslem porazit síly svobody, demokracie, sociálního pokroku a mezinárodní spolupráce. Hitler a jeho společníci zahájili svůj ničivý pochod v Německu zprvu proti Židům, pacifistům, demokratům, socialistům, komunistům a proti všem křesťanům. Ti, kdož nebyli svolni jít nacistickou cestou, byli buď zavražděni, nebo mučeni v koncentračních táborech a hubeni nelidsky perverzním způsobem, který nemá obdoby v dějinách lidstva. Vláda zákona byla vystřídána despotickým terorem tajné policie a nyní Hitler dokonce jmenoval ministra spravedlnosti, jehož hlavním úkolem je nedodržování legálního řádu.

Všechny tyto metody sadistického mučení a bezohledného vraždění, které přívrženci Hitlera přivedli k hrozně dokonalosti za svých akcí proti politickým odpůrcům uvnitř Německa, byly od roku 1938 uplatněny proti oponentům nacistického režimu v okupovaných zemích. Hlavním účelem těchto metod terorizování všech, kdož nepřísluší k nacistické straně a prováděných zvláště cvičenými hromadnými vrahy, je v první řadě dokonalé vyhubení vedoucích tříd podmaněných národů a vytvoření ze zbytků obyvatel poslušné nástroje, neschopné odporovat otrockému systému nacistů. Německý režim považuje lidi, kteří věří ve věčnou lidskou vznešenost a kteří jsou ochotni spolupracovat s příslušníky jiných ras na základě mravní rovnocennosti, za nejhorší zločince. Jen ti jsou schopni na čas žít, kteří jsou ochotni poníženi chválit Hitlera za zničení své vlasti a kdož se dokáží vpravit do role mechanických otroků, pracujících ve prospěch svých zpupných pánů.

Z tohoto důvodu zrušili nacisté všechny demokratické instituce Československé republiky. Proto vyrabovali naši zem a ukradli všechny předměty, které potřebovali pro sebe, a přivedli náš pilný lid do stavu hladovění a hospodářské bídy. Proto uzavřeli hitlerovští utiskovatelé všechny naše univerzity a stovky středních škol a zbytek škol systematicky germanizují. Proto se snaží samozvaní protektoři zotročit naše církve a líčí je jako kupčičky duchovních drog. Proto odvázejí statisíce našich dělníků, zemědělců, intelektuálů a zaměstnávají je proti jejich vůli na opevňovacích pracích v Německu za nejnelidštějších podmínek. A když národ se vzepře této vládě temna a očekává den otevřené vzpoury, aby vyhnal a potrestal vetřelce, mají nacisté jedinou odpověď: Lidice. Nejsou spokojeni s jediným příkladem vyhubení celé obce, nýbrž vyhrožují: Lidice budou stokrát opakovány. Je to snad nejhlubší propast, do které se zřítíl v dějinách některý národ.

Taková je demaskovaná německá říše Adolfa Hitlera a její pravá podoba, taková je říše nejhorších nepřátel celého pokrokového civilizovaného lidstva a Boha.

Před třemi dny jsme vzpomínali třetího výročí vstupu Velké Británie do války s Německem. Chtěl bych říci několik upřímných slov o spravedlivosti, které, jak doufáme, dosáhneme po válce. Žádat na těch, kdož nevině trpěli, jako oběti z Lidic, aby zapomněli a odpustili, není lidské, není odůvodněné a je, možná, bláznovstvím. Takováto žádost by mohla být vyslovena – promiňte mi, řeknu-li to, jenom lidmi v zemích, jež nejsou dosud okupovány Hitlerem, jež nemají žádné přímé zkušenosti a znalosti o tom, co bylo a je imperalistické Německo, jež dosud nepochopili, co znamená Hitler a

nacismus, kdož ani nevidí, jak hrozně dědictví zanechá nacismus nám i nešťastné Evropě po svém zhroucení a zániku. Chceme vidět a uvidíme vítězné skončení této války, ať nás to stojí jakékoliv oběti, abychom mohli vidět znovunastolení legálního řádu a skutečné potrestání všech nelidských činů Němců, spáchaných kdekoliv. To je podle mého názoru jediný způsob, jak se vypořádat s fašistickými tyrany, kdekoliv se objeví.

Porušili bychom mravní rovnováhu lidstva, kdybychom dovolili gestapákům, esesákům, černým košilím, provinilým důstojníkům a mužům německé armády, civilistům, kteří prováděli špionáž v neprospěch svých spoluobčanů a Quislingům v okupovaných zemích i tehdy, až bude Německo konečně poraženo. My, společně s ostatními spojenými národy, budeme žádat, aby všichni viníci v třetí říši byli přísně potrestáni a aby všem občanům Československa a jiných okupovaných zemí, kteří prožili mučení a perzekuci brutálního nacistického režimu, byl poskytnut určitý způsob reparací. Podle mého názoru bychom prokázali německému národu službu, kdybychom jej donutili pochopit, že je zodpovědný za katastrofu, do které jej vedli nacističtí vůdci i jejich vlastní propagace pangermánské myšlenky „ohněm a mečem“. Jenom tvrdá lekce, nikoliv pomsta, ale spravedlivá retribuce, naučí Němce, že se nevyplácí útočit na jiné národy. Opakuji: Nejsem pro pomstu, jsem pro skutečnou spravedlnost, to je více než pomsta. Jenom tímto způsobem přesvědčíme německý národ, že nesmí zahájit po dvě generace třetí světovou válku.

Německo jako stát je ovšem, navzdory velkému zklamání, které se šíří uvnitř země, v přítomnosti vzdáleno jakékoliv pravé lítosti. Němci bezpochyby získali mnohá vítězství. V roce 1938 vpochodovali bez boje do Rakouska a získali značnou část Československa. Začátkem roku 1939 okupovali zbytek naší země. Téhož roku porazili Polsko. V roce 1940 vtrhli do Norska, Dánska, Holandska a Belgie, Francie se zhroutila rychleji, nežli by vůbec kdo byl očekával. Také v letech 1941 a 1942 mělo Německo značné úspěchy v balkánských státech a při svém drzém útoku na Sovětský svaz. Utrpělo ale také vážné rány. Spojené království, které bylo v roce 1940 úplně osamoceno, získalo si vděčnost celého světa za hrdinné bitvy o Británii, kterou zachránilo zbytek světa před pádem do otroctví. Rovněž i velké hrdinství Sovětského svazu v roce 1941 a hrozně ztráty, které způsobilo německému útočníkovi, vyvolaly první naději v porážku hitlerizmu. V roce 1942 jsme byli svědky vytvoření velké aliance 29 států, mezi nimi Britského království, Ruska, Spojených států amerických, Číny, Brazílie a jiných mocností. Tyto národy již konsolidují své plány na jednotnou frontu. Všechny přejdou z defenzivy k mohutné ofenzivě a, jak všichni doufáme, ukončí vítězně válku svým jednotným úsilím proti šílenému ďáblu.

Chtěl bych ukončit svůj projev několika poznámkami o našem vlastním postavení v této válce a o příspěvku, který chce československý národ darovat vítěznému ukončení války.

Pro Československo začala válka již v roce 1938, tedy o rok dříve nežli pro zbytek Evropy. Hitler využil německých menšin v Československu jako záminky k válečným hrozbám a vymáhal na demokratických silách značnou část naší země, obydlenou skoro jedním milionem Čechoslováků. Považovali jsme tuto zpupnou žádost za zcela neospravedlněnou a chtěli jsme se postavit německé útočnosti se zbraní v ruce. Bylo nám jasno, že kdybychom vyhověli Hitlerovi v tomto bodě, že by to znamenalo konec Československa jako svobodné demokratické země. Byli jsme si ale také vědomi faktu, že Hitlerovu zničení demokratické bašty v srdci Evropy by přineslo osudné následky pro celý zbytek Evropy, včetně Velké Británie. Očekávali jsme proto, že se budeme moci spolehnout na ducha svobody a skvělou výzbroj naší armády a postavit se nepříteli.

Masarykův lid

Doufali jsme, že všichni ti, kdož byli ohroženi spolu s námi, budou stát na naší straně a porazí co nejdříve a co nejpřesvědčivěji fašistické hordy.

Víte, že v kritické době jsme stáli sami proti síle německé armády a že signatáři mnichovského paktu dali Hitlerovi možnost, vzít si z československého území tolik, aby měl zaručeno, že jeho zmrzačený soused je neschopný jakéhokoliv dalšího odporu. Žádného útočníka však neusmíte tím, že se poddáte jeho hrozbám. Německý býk, povzbuzen prvním úspěchem, strávil zbytek Československa v době kratší šesti měsíců. Československá republika, šťastná, demokratická země s více než tisíciletou křesťanskou tradicí se pojednou proměnila v největší koncentrační tábor v Evropě. Dalšími výsledky jsou mučednictví našeho lidu a masakr v Lidicích.

Československo však bojuje dále a stojí pevně na straně britského království a Spojených národů. Viditelným projevem této aktivní rezistence proti německé nadvládě jsou naše armáda a naše letecké síly zde ve Velké Británii, na Středním východě a v Sovětském svazu. Bojují se svými kamarády na všech bojových úsecích tak jako v poslední válce. Je jejich velkou touhou zúčastnit se činně obtížného a hrdého úkolu znovuzískání státní samostatnosti svému národu. Do této osvobozovací války je však zapojen celý československý lid. Náš lid doma se v první řadě soustřeďuje na sabotážní činy, jež ničí vojenský stroj nacistického Německa. Hrozná perzekuce českého národa v minulých měsících po útoku na tzv. protektora Hendricha ukázala, že náš lid byl ve svém odporu velmi úspěšný a že Němci chápou pravé nebezpečí tohoto odboje, s kterým se setkávají po celém Československu. Přejde však den, kdy povstane celý československý národ, aby přetrhl okovy tyranie. Pak bude opět, tak jako v roce 1918, stát v první řadě těch zemí, které rozhodnou vzpourou, vyvolanou v pravém okamžiku, přispějí s konečnou platností k porážce Hitlera. Svou odhodlanou věrností svobodě dokáže, že je schopen znovunastolit svobodné Československo ve svobodné Evropě. Nežli se však dočkáme onoho šťastného okamžiku, kdy nad Prahou opět zazáří slunce svobody, nezapomínejme na utrpení českého lidu. Je proto správné, že uctíváme lidické oběti. Lidice vždy zůstanou symbolem mučednictví českého lidu za druhé světové války, budou tak symbolem nelidské německé surovosti k podmaněným národům. Věřím, že kolonel Frank Knox, námořní sekretář Spojených států, měl pravdu, když ve svém slavném prohlášení o vyhubení Lidic řekl: „Zde je naše odpověď nacistům. Nevyhubili jste Lidice, dali jste jim věčný život. Dali jste jim jméno, které bude žít navždy v srdcích a myslích svobodných lidí celého světa. Vytvořili jste z nich

symbol boje za svobodu, válečné heslo milionů, kteří si cení svobody více, než svého života. Neustaneme v tomto boji, dokud tito řezníci nebudou smeteni z povrchu země tak, jako nacisté smetli Lidice. To je ten rozdíl: Lidice žijí a opět povstanou. Nacistické ideje o ponížení a zotročení lidské duše budou rozmeteny.“

Lidice nebude zapomenuto. Mr. Eden poznamenal ve své nedávné řeči v domě reprezentantů: „Činy, jako je zničení Lidic, zocelily svědomí civilizovaného světa a nebude jich zapomenuto, až přijde doba vyúčtování s jejich pachateli.“

Vaše dnešní odpolední schůze je jasným důkazem toho, že sdílíte toto přesvědčení. S Vaší laskavou pomocí a naší spoluprací a s pomocí Boží, Lidice budou opět žít!

Musíme všichni držet pohromadě, abychom po dosaženém vítězství mohli vytvořit pro Evropu mír, o kterém již dnes můžeme prohlásit se vši vážností, že vše to, čím nyní procházíme, se nebude nikdy opakovat.

- 5) Will Lawther byl pozdějším prezidentem britského hnutí Lidice shall live, stejně jako Barnett Stross byl poslancem dolní sněmovny britského parlamentu za labouristy. Koncem 40. let 20. století, díky politickému vývoji v Československu, z hnutí Lidice shall live vystoupil a v nedobrému se rozešel s jeho zakladatelem.
- 6) Prvním prezidentem výboru hnutí Lidice shall live ve Stoke-on-Trent byl starosta města, předsedou Barnett Stross, pokladníkem Hugh Leese (sekretář Hornické federace za severní Staffordshire), finančním tajemníkem byl zvolen tajemník starosty města T. J. Garrat, sekretářem se stal František Hampl, člen Czech-British Friendship Club.
- 7) Durhamští horníci celkem vybrali na obnovu Lidic 15 000 liber.
- 8) V roce 1946 ministerstvo vnitra ČSR přikročilo ke zřízení komise, která měla zajistit přípravné návrhy ústavu. Jejím členy byl Ing. Václav Babuška, ředitel státní hornické školy v Kladně, Ing. Jaroslav Härtel, odbor. rada ministerstva průmyslu, František Malík, předseda hornické sekce Ústřední rady odborů, MUDr. Theodor Hanák za ministerstvo zdravotnictví. V jednání byla účast lékaře Karla Soukupa z Kladna – Rozdělova. Ve stejném roce začalo vznikat jádro knihovny mezinárodního ústavu. 500 knih většinou cizojazyčných darovalo ministerstvo vnitra a Společnost pro obnovu Lidic a Ležáků.
- 9) Českoslovenští horníci věnovali na nové Lidice 1% jedno-měsíční hrubé mzdy.

Květa Hrnčířová

ZE ŽIVOTA KLUBU MILADY HORÁKOVÉ

V sobotu 14. dubna 2012 se uskutečnila v Komenského sále ČČSH v Praze 6, Wuchterlova ul. č. 5 valná schůze Klubu dr. Milady Horákové. Z tohoto jednání přinášíme výňatky ze zprávy o činnosti klubu, kterou pronesl jeho předseda (znovu zvolený) ing. František Šedivý, a otiskujeme text závěrečného usnesení valné schůze.

Klub dr. Milady Horákové se v průběhu období od poslední valné schůze zabýval činnostmi, které jsou jeho vlastním posláním: vydával časopis Masarykův lid, pořádal důstojné pietní akty k uctění památky dr. Horákové, spolupracoval s vedením gymnázia, které nese její jméno, a i s jinými školami, kde se podílel na přednáškových aktivitách.

Tato činnost je sice časově velmi náročná, ale zdá se být – kromě literatury – jediným způsobem, jak seznamovat mládež s odkazem dr. Horákové.

Výbor KMH se schází každý měsíc, kromě členů bývají přítomni i hosté – paní J. Kánská, paní V. Klimentová a i další.

Masarykův lid

Klub usiluje o postavení figurální sochy Milady Horákové v historické části Prahy. Architektonický návrh zpracovaný ateliérem Archicon plus byl výborem schválen a předán předsedou klubu primátorovi hl. města Prahy panu docentu MUDr. Svobodovi, který se k tomuto návrhu přiklonil. Nyní se jedná o odkup či převedení pozemku z vlastnictví Prahy 2, kde má být pomník postaven. Jde o část parku proti Petschkovu paláci.

Výbor KMH se rovněž vyjádřil k rekonstrukci a úpravě pohřebiště v Motole: za odborné pomoci dr. A. Šimánkové z Národního archivu byl pořízen přesný seznam všech obětí, jejichž zpopelněné ostatky zde spočívají. Jejich jména budou uvedena na desce umístěné na tomto pietním místě.

Neustále je vyvíjena činnost po nalezení zpopelněných ostatků dr. Milady Horákové; zatímni průzkumy byly neúspěšné.

Na klub, jako i na ostatní občanská sdružení, doléhá finanční krize, nedostatek finančních prostředků. Je ohroženo i vydávání Masarykova lidu. Časopis, přes svoji kvalitu a jedinečnost, stěží vychází s příjmy z prodeje. Byl dosud posilován sponzorskými dary našich zahraničních přátel: těch však ubývá – jako dárců samotných. Oslovujeme tedy nadace a podnikatele.

Úkoly, které si klub předsevzal, se zatím plnily. Věřím, že tomu bude i nadále. K tomu přeji všem členům mnoho zdaru, jasné mysli a vždy potřebného elánu.

František Šedivý

U s n e s e n í

**Valné schůze Klubu dr. Milady Horákové konané
dne 14. dubna 2012**

VS KMH schvaluje toto usnesení:

1. Podle platných stanov byl zvolen předsedou KMH ing. František Šedivý. Dále byl zvolen výbor KMH a revizní komise v navrhovaném složení.
2. KMH bude prosazovat postavení figurálního pomníku dr. M. Horákové v historické části hl. města Prahy na vybraném místě.
3. KMH ve spolupráci s Gymnáziem dr. Milady Horákové zahájí činnost konzultačního střediska pro studenty, pedagogy i širší veřejnost.
4. Aby nevznikala duplicita v přednáškové činnosti KMH a jiných organizací či institucí, bude KMH seznamovat prostřednictvím Masarykova lidu své členy s plány přednášek Společnosti dr. E. Beneše a případně dalších organizací.
5. KMH bude pokračovat ve vydávání ML a ve spolupráci s Nakladatelstvím Eva–Milan Nevole v další publikační činnosti.
6. Výbor KMH bude podporovat pobočky klubu, případně iniciovat vznik poboček dalších (Hradec Králové, Olomouc, Lomnice n. Popelkou, Liberec, Přelouč, Písek).

INFORMACE

Klub dr. Milady Horákové
si Vás dovoluje pozvat na

Pietní shromáždění

k uctění památky dr. Milady Horákové
popravené komunistickým režimem před 62 lety.

Sejdeme se v úterý **26. června 2012 v 16 hodin** u jejího symbolického hrobu
a zároveň památníku obětí totalitních režimů na Vyšehradském hřbitově.

Přijďte, prosím, uctít památku a sdílet s námi vzpomínku
na vzácnou ženu, symbol odporu proti
dvěma totalitním režimům.

KMH Na Planině 13
140 00 Praha 4 – Krč
tel., fax: 233 373 934
e-mail: kmh@joura.cz

Gymnázium Milady Horákové

BYLI JSME V BUDAPEŠTI

Ve dnech 12. a 13. dubna 2012 se studenti pražského Gymnázia Milady Horákové setkali se studenty dvou maďarských gymnázií v Budapešti. Z maďarské strany byly partnery Gymnázium Miklóse Zrínyiho a Gymnázium Jánose Aranye, se kterými pražské gymnázium navázalo dlouhodobou spoluprací. Jejím cílem je rovněž srovnání možných pohledů a interpretačních rovin na problematiku moderních středoevropských dějin, a to například formou studentských konferencí, projektů apod.

Úvodní setkání mělo formu vzájemného seznámení studentů obou škol. Na Gymnázium Jánose Aranye se odehrála studentská konference, kde čeští studenti seznámili maďarské kolegy se způsobem, jak jsou v českém středoškolském prostředí obvykle prezentovány maďarské dějiny jako téma dějepisné výuky, případně jak jsou v obecnější rovině reflektovány česko-maďarské vztahy. Cílem a smyslem setkání bylo upozornit na možné odlišné interpretační úhly v pohledu na národní dějiny, upozornit na zažitá stereotypy apod.

Maďarští partneři vytvořili velmi přátelskou atmosféru s barvitým programem, kdy čeští studenti měli možnost se seznámit s podobou výuky ve vybraných předmětech a poznat odborná zázemí škol. Obě setkání se uskutečnila v kombinaci s historicko-poznávací exkurzí po pamětihodnostech působivého města na Dunaji, kde lze i přes viditelnou nepřítomnost zvrátů 20. století vnímat imperiální atmosféru jedné ze dvou metropolí habsburské říše.

Věříme, že realizovaná návštěva partnerských škol je základem dlouhodobé spolupráce se zmíněnými maďarskými středními školami, v níž by měla mít moderní a soudobá historie své pevné místo ve formě studentských konferencí, společných projektů apod. (Dorozumívacím jazykem byla angličtina.)

Dotázali jsme se několika studentů Gymnázia Milady Horákové, kteří se zúčastnili návštěvy v Maďarsku, na jejich dojmy z hostitelského prostředí.

Otázka jistě bude znít poněkud „prvoplánově“, ale rád bych se zeptal, jak jste vnímali atmosféru maďarské metropole?

Budapešťský duch pro mě byl velmi specifický. Žádné jiné evropské město ve mně nezanechalo takové množství smísených pocitů, jako právě maďarská metropole.

Snad se nepletu, když řeknu, že každý turista, badatel nebo dobrodruh před cestou přemýšlí a maluje si, jak bude jeho destinace vypadat. Nebyl jsem výjimkou. Už po prvních pár hodinách jsem ovšem pochopil, že moje Budapešť okolo té pravé neprojela ani rychlíkem. Byl jsem mimo. Dlouho jsem přemýšlel o důvodu a myslím, že už to mám. Pro mě osobně je to město kontrastů. Znatelných a velkých. Jenže nijak útočných nebo nepřijemných.

Hned jak okolnosti dovolí a příležitost dá, budou mé kroky znovu mířit do města na Dunaji.

Michael Novák, student 3. ročníku GMH

Jak na Vás zapůsobila atmosféra maďarských gymnázií?

V Budapešti jsme kromě návštěvy mnoha zajímavých památek měli možnost navštívit dvě gymnázia – Jánose Aranye a Miklóse Zrínyiho. Poselstvím těchto návštěv bylo navázání vzájemných vztahů, ukázka prostor gymnázia a diskuze o novodobých dějinách střední Evropy. Co mě nejvíce zaujalo byl však obrovský rozdíl v přijetí na obou školách. Prvně jmenovaná škola to vzala opravdu hodně formálně a diplomaticky. Nejdříve jsme byli zavedeni do velké auly, kde jsme si vyměnili prezentace o hlavních historických nešvarech české a maďarské země. Poté jsme byli provedeni místní školou a mohli jsme se zúčastnit hodin angličtiny a chemie. Po hodině strávené se studenty jsme měli chvíli na seznámení. Bylo pro nás velice zajímavé slyšet, že v Maďarsku jsou různé problémy ze stran studentů viděny zcela diametrálně jinak než u nás. Na druhé škole nás čekala příjemná změna v podobě velice neformálního přijetí. Hned při vstupu jsme byli zavaleni ochutnávkou místních laskomin a po výměně prezentací jsme byli opět provedeni školou. Přístup pana ředitele byl naprosto unikátní. Jediné, na čem mu záleželo, bylo, abychom se cítili jak doma, a to se mu také povedlo. Po velice příjemné závěrečné konverzaci se studenty o všem možném jsme všichni spokojeně odjžděli s tím, že maďarské kolegy a kamarády velice rádi přijmeme už v září na začátku dalšího školního roku.

David Ako, student 3. ročníku GMH

Který z navštívených objektů v Budapešti ve vás zanechal nejsilnější zážitek?

I přes to, že na cestování miluji hlavně architektonické památky ve městech a přírodu navštěvovaných zemí, mě osobně nemohlo v Maďarsku zasáhnout nic více, než byl slavný Dům teroru, který jsme navštívili třetí den našeho výletu. Jedná se o naprostý unikát, co se týče zachování hmatatelných a viditelných důkazů v domě. Bylo to sídlo zpočátku nacistických okupantů, ale hlavně – v pozdější době policistů a detektivů tehdejší sovětské totalitní nadvlády. Něco na způsob pražské Bartolomějské ulice, ale v mnohem drastičtější provedení. Horní patra domu byla věnována dokumentárním filmům, exponátům a mnoha písemným materiálům. V přízemí dominoval obří tank, který bránil budovu. Nejpůsobivější však byla spodní patra, spíše sklepení, kde se člověk dostal do tehdejších výslechových místností s mučícími nástroji, malých temných kobek, určených pro vězně (nepřátele režimu) a jedné místnosti se šibenicí. Vše bylo zrekonstruováno podle přesných výpovědí obětí těchto hrůzných činů. Když člověk vidí na vlastní oči, kde tito ubozí a nevinní lidé museli prožít většinou své poslední chvíle naprostého utrpení, strachu a samoty, nemůže to na něj nezapůsobit. I já, jako většina žáků naší školy, jsem spíše humanitně zaměřený, mé vzdělávání je spjaté jak s dějinami obecně, tak s obdobím totalitních režimů 20. století. Předci mé vlastní rodiny dopadli špatně v období třetí říše a holo-

Masarykův lid

caustu, je tudíž pochopitelné, že místo, jako je Dům teroru v Budapešti, ve mně zanechá nejhlubší pohnutky a pocity, než by mohl jakýkoli výhled či sebekrásnější katedrála.

Hana Zelbová, studentka 3. ročníku GMH

Zažili jste během pobytu problémy vyplývající z jazykové bariéry, např. při běžném pohybu ve městě?

Maďarština nepatří mezi indoevropské jazyky, a proto je nám velmi nesrozumitelná. Někdo dokonce označuje Maďarsko za Japonsko ve střední Evropě.

I když je v různých zemích jazyk odlišný, lidé jsou všude stejní. Pomocí gest a mimických výrazů se dá docela dobře zvládnout nákup v samoobsluze, ale jestli si chcete zpříjemnit pobyt, tak by bylo dobré naučit se pár frází anglicky. Dnes se anglicky dorozumíte prakticky všude. Zvládáte-li angličtinu a chcete-li se předvést před známými, přáteli nebo rodinou, zkuste se naučit něco maďarsky stačí: děkuji, ano, ne, prosím... a uvidíte, že obsluha bude příjemnější.

Na závěr chci jen konstatovat, že Budapešť je krásné město, které stojí za návštěvu, a jestli umíte aspoň trochu anglicky, tak nebudete mít problém se dorozumět, já osobně jsem s tím moc velké problémy neměl.

Tomáš Mužík, student 3. ročníku GMH

Pobyt v Maďarsku byl pochopitelně velmi krátký, ale zaznamenali jste nějaké rozdíly v atmosféře české a maďarské společnosti, které byly výrazně vnímatelné?

Nevím, jestli jsou čtyři dny v Budapešti na takové hodnocení dost dlouhá doba, ale myslím si, že i když jsou Češi a Maďaři v mnoha věcech podobní, najdou se mezi nimi velmi výrazné odlišnosti. Maďaři jsou temperamentnější, o čemž vypovídá i jejich historie, například velmi krvavé povstání z roku 1956. A také jsou podle mého názoru větší vlastenci než Češi. Jedna z prvních věcí, která vás v Budapešti zaujme, je, že téměř na všem jsou národní barvy (salámy a vína nevyjímaje), dále často berou některé úseky své historie velmi vážně, například Trianonskou smlouvu z roku 1920 (jak jsme se přesvědčili při návštěvě jednoho z Budapeštských gymnázií) vnímají stále jako národní tragédii.

Jakub Valík, student 3. ročníku GMH

Patrik Herdics

OZNÁMENÍ

Kancelář KMH bude o prázdninách v červenci a srpnu uzavřena.

DÁRCI ML

Adamcová	Jarmila ak. mal.	Praha 5	100	•	Kozák	Vladimír	Velké Popovice	200
Boček	Karel	Přistoupim	100	•	Kozlovský	S.J.F.	NL	1242
Boušková	Hana		300	•	Mikulášek	Pavel Ing	Praha 8	1000
Capoušek	Evžen ing.	Praha 5	200	•	Pekařská	Slávka	Č. Budějovice	300
Dvořák	Filip Ing.	Praha 1	400	•	Pluhař	Zdeněk ing.	Lubno	150
Erhart	Otakar Ing.	Praha 6	100	•	Polášková	Anna RNDr.	Hradec Králové	100
Fajkus	Vlastimil Ing.	Praha 4	400	•	Prosek	Vítězslav	Praha 5	500
Havlín	Radovan ing.	Třebovle	500	•	Růžičková	Markéta	Praha 6	200
Hradecký	Jiří Ing.		300	•	Růžičková	Zdeňka PaeDr.	Hošťálková	150
Hrdličková	Jaroslava	Ostrava	300	•	Sedlák	Václav ing.	Hudčice	100
J. a M. Duškovi		Hradec Králové	200	•	Sklenářová	M.	Praha 3	200
Jančík	Přemysl	Hradec Králové	100	•	Smetánková	Vlasta	Liberec	100
Jech	Zdeněk	Klenovka	200	•	Stolín	Bedřich	Lomnice n.P.	100
Jeník	Jan Ing.	Praha 2	300	•	Šimáková	Šárka	Kvasiny	100
Jůna	Jaroslav	Zásada	200	•	Škrabánková	Hana	Čechovice	400
Klimka	Jan PhDr.	Kanada	1000	•	Špilauerová	Miroslava	Moravany	100
Koblížek	Jiří	Hradec Králové	100	•	Tučková	Marie	Hradec Králové	100
Kolářová	Milena	Praha	100	•	Vaněk	Václav prof.	Hradec Králové	200
Kovářík	Zdeněk ing.	Hradec Králové	100	•				

PŘEDEŠLI NÁS

Dolejší	Josef	Písek	Jiřík	Jan	Praha - Radotín
Jindra	Ladislav	Vonoklasy	Stránský	Stanislav	Praha 8